ΠΜΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ. ΜΕΛΕΤΗ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Γούλας Νικόλαος (Α.Μ. 164825)

Α΄ Επιβλέπων Καθηγητής

Σουλιώτης Νικόλαος

Β΄ Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Κουρή Μαρία

Μάιος

2026

Ευχαριστίες

Θέλω να εκφράσω την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου σε όλους όσους με βοήθησαν να ανταπεξέλθω στις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν και να ολοκληρώσω αυτό το εγχείρημα αυτό. Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Σουλιώτη Νικόλαο για την καθοδήγηση, την επιστημονική υποστήριξη και τις ενθαρρυντικές παρατηρήσεις σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής.

Ευχαριστώ επίσης τον Δήμαρχο Ηγουμενίτσας κ. Νταή Παναγιώτη για την στήριξη και την πολύτιμη βοήθεια στο έργο μου. Τέλος θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου, για την πίστη, την υποστήριξη και την υπομονή που έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών και της συγγραφής.

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Κατάλογος Περιεχομένων

Κατάλογος Εικόνων..... 5

Κατάλογος Πινάκων..... 6

Περίληψη..... 7

Λέξεις Κλειδιά..... 7

Abstract..... 7

Key words..... 8

Εισαγωγή..... 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Θεωρητικό μέρος και όροι..... 11

1.1 Εισαγωγικός σχολιασμός στον τουρισμό και στις κατηγορίες του..... 11

1.2 Η ιστορία και η εξέλιξη του τουρισμού..... 13

1.3 Ο θαλάσσιος τουρισμός και οι μορφές του..... 16

1.4 Πολιτισμικός τουρισμός και οι μορφές του..... 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Παραδείγματα παράκτιων πόλεων..... 22

2.1 Το παράδειγμα του Τρογκίρ..... 22

2.2 Το παράδειγμα του Πορτοβένερε..... 27

2.3 Το παράδειγμα της Ρόδου..... 29

2.4 Το παράδειγμα της Πρέβεζας..... 33

2.5 Σύγκριση των τεσσάρων παράκτιων πόλεων..... 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Ανάλυση της Θεσπρωτίας..... 40

3.1 Γεωμορφολογική και ιστορική ανάλυση της Θεσπρωτίας..... 40

3.2 Αρχαιολογικό και πολιτιστικό υπόβαθρο..... 42

3.3 Οι τουριστικές δραστηριότητες της Θεσπρωτίας..... 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Αναλύσεις S.W.O.T., συγκρίσεις και καλές πρακτικές..... 54

4.1 Ανάλυση S.W.O.T. για τον θαλάσσιο τουρισμό της Θεσπρωτίας..... 54

4.2 Ανάληση S.W.O.T. για τον πολιτισμικό τουρισμό της Θεσπρωτίας..... 55

4.3 Συγκρίσεις, καλές πρακτικές υιοθέτησης για την περιοχή της Θεσπρωτίας και μελλοντικά σχέδια..... 57

Επίλογος..... 60

Παραρτήματα..... 62

Βιβλιογραφία..... 67

Διαδικτυακές πηγές..... 70

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα1)Το φρούριο Καμερλένγκο.....23
Εικόνα 2) Ο καθεδρικός του Αγ. Λαυρεντίου..... 24
Εικόνα 3) Το λογότυπο του Τρογκίρ..... 26
Εικόνα 4) Portovenere και το κάστρο Ντόρια (Doria forte)..... 28
Εικόνα 5) Η μαρίνα του Μανδρακίου και πίσω το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου..... 32
Εικόνα 6) Τμήμα του ρωμαϊκού υδραγωγείου..... 35
Εικόνα 7) Αεροφωτογραφία του οικισμού της Ελέας..... 43
Εικόνα 8) Αεροφωτογραφία του ανατολικού τμήματος της ακρόπολης Α στο Δυμόκαστρο..... 44
Εικόνα 9) Αεροφωτογραφία του οικισμού της Ντόλιανης..... 45
Εικόνα 10) Αεροφωτογραφία του οικισμού των Γιτάνων..... 46
Εικόνα 11) Το κάστρο της Ηγουμενίτσας..... 48
Εικόνα 12) Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας..... 49
Εικόνα 13) Το τουριστικό καταφύγιο στα Σύβοτα..... 51
Εικόνα 14) Το τουριστικό καταφύγιο στην Πλαταριά..... 52
Εικόνα 15) Το τουριστικό καταφύγιο στη Σαγιάδα..... 53

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας Α..... 39

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών <<Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων>> του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Σκοπός της εργασίας είναι η σύνδεση των όρων θαλάσσιος και πολιτισμικός τουρισμός. Για την καλύτερη κατανόηση αυτής της σχέσης θα χρησιμοποιηθούν τα παραδείγματα τεσσάρων παράκτιων πόλεων (Τρογκίρ, Πόρτοβενερε, Πρέβεζας και Ρόδου). Μέσα από την ανάλυση των στρατηγικών πλάνων που σχεδιάστηκαν σε κάθε περιοχή και των πρακτικών που υιοθέτησαν για την ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς, με τη βοήθεια του θαλάσσιου τουρισμού, θα γίνει σύγκριση με το παράδειγμα της Θεσπρωτίας, αναλύοντας το τουριστικό και πολιτισμικό υπόβαθρο της περιοχής. Τέλος μέσα από την ανάλυση των δυνατών και αδύναμων σημείων της περιοχής της Θεσπρωτίας και με βάση τις πληροφορίες, οι οποίες αντλήθηκαν από την συνέντευξη που παραχώρησε ο Δήμαρχος της Ηγουμενίτσας για τον σκοπό της εργασίας, θα προταθούν λύσεις και καλές πρακτικές, οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν, βασισμένες στις αντίστοιχες των τεσσάρων παραδειγμάτων.

Λέξεις Κλειδιά: Θαλάσσιος τουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, μαρίνες, τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτισμική κληρονομιά, Θεσπρωτία, λιμάνι Ηγουμενίτσας

Abstract

This master’s thesis was conducted within the framework of the Postgraduate Program 'Management of Cultural Units' at the Hellenic Open University. The purpose of this study is to establish a connection between the concepts of maritime and cultural tourism. To better understand this relationship, the examples of four coastal cities—Trogir, Portovenere, Preveza, and Rhodes—are utilized. Through the analysis of the strategic plans developed in each region and the practices adopted to promote cultural heritage with the aid of maritime tourism, a comparison is made with the case of Thesprotia, analyzing the area’s tourism and cultural background. Finally, by examining the strengths and weaknesses (SWOT analysis) of the Thesprotia region and based on information gathered from an interview conducted with the Mayor of Igoumenitsa for the purposes of this thesis, specific solutions and best practices are proposed. These recommendations are based on the successful models of the four aforementioned examples and aim to be implemented within the local context.

Keywords: Maritime tourism, cultural tourism, marinas, local government, cultural heritage, Thesprotia, port of Igoumenitsa

Εισαγωγή

Είναι φανερό, ότι τις τελευταίες δεκαετίες του 21ου αιώνα η τουριστική βιομηχανία έχει γνωρίσει την ταχύτερη ανάπτυξη όλων των εποχών, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό και κρατικό επίπεδο. Αυτό επιβεβαιώνεται και μέσα από έρευνα στις τιμές των τουριστικών αφίξεων από τον Ιανουάριο έως τον Αύγουστο του 2025, η οποία διενεργήθηκε από το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ), σύμφωνα με το οποίο ο ελληνικός τουρισμός συνεχίζει την ανοδική και κερδοφόρα του πορεία, καθώς οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 12,5% σε σχέση με το 2024, με τις εισπράξεις των κρουαζιέρων να γνωρίζουν άνοδο 23,1%, επιβεβαιώνοντας την αναγνώριση του θαλάσσιου τουρισμού, ως εναλλακτική μορφή διακοπών (ΙΝΣΕΤΕ, 2025).

Η απαρχή της τουριστικής δραστηριότητας ανάγεται στην αρχαιότητα, συνήθως με τη μορφή θρησκευτικού και πολιτισμικού τουρισμού, αφού δεν είναι λίγα τα παραδείγματα, στα οποία οι άνθρωποι ταξίδευαν σε άλλες περιοχές, με σκοπό να επισκεφθούν ναούς, να πάρουν μέρος σε θρησκευτικές τελετές και σε εκδηλώσεις, ακόμα και για την παρακολούθηση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η θάλασσα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια διάδοσης του πολιτισμού και στην οικονομική ανάπτυξη, με τον τουρισμό να αποτελεί ισχυρότατο παράγοντα στην βιώσιμη ανάπτυξη ορισμένων περιοχών. Η τουριστική βιομηχανία έχει αναπτύξει με την πάροδο του χρόνου διάφορες μορφές, για την προσέλκυση όλο ένα και περισσότερων ενδιαφερομένων. Το σύνηθες μοτίβο της τουριστικής δραστηριότητας έχει απώτερο σκοπό τη χαλάρωση σε μία παραλία απολαμβάνοντας τον ήλιο και τη θάλασσα. Το ανερχόμενο μοντέλο του θαλάσσιου τουρισμού, φέρνει νέες ευκαιρίες στο προσκήνιο, με διαφορετική ποιότητα διακοπών, η οποία αρχίζει να γνωρίζει μεγαλύτερη αποδοχή από τον κόσμο. Εξαιτίας αυτού οι τουριστικές περιοχές προσπαθούν μέσα από τον κατάλληλο στρατηγικό σχεδιασμό, να βελτιώσουν το τουριστικό προϊόν τους, να είναι ανταγωνιστικές, να αναπτύξουν το κατάλληλο δίκτυο υποδομών και να καλύψουν τις ανάγκες των καταναλωτών.

Πάνω σε αυτά τα δεδομένα χρειάζεται να στηριχθούν και οι πολιτιστικοί οργανισμοί των τουριστικών περιοχών, ώστε να υιοθετήσουν τις κατάλληλες πρακτικές, για την καλύτερη και πιο επιτυχημένη προώθηση των πολιτιστικών υπηρεσιών, προκειμένου να αναπτυχθεί ένα πιο ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει την σχέση των όρων θαλάσσιος και πολιτισμικός τουρισμός, οι οποίοι είναι αλληλένδετοι, καθώς η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής με πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, ωφελεί τον

πολιτισμό και ο πολιτισμός με τη σειρά του μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο και πόλος έλξης των λατρών του θαλάσσιου τουρισμού.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας θα γίνει ανάλυση των όρων που θα μας απασχολήσουν, του θαλάσσιου και του πολιτισμικού τουρισμού, καθώς και των μορφών που ο καθένας έχει. Εν συνεχεία, για την κατανόηση της αλληλένδετης σχέσης των δύο, θα αναλυθούν τέσσερις παράκτιες πόλεις, οι οποίες έχουν γίνει τις τελευταίες δεκαετίες πόλοι έλξης επισκεπτών με σκοπό τον θαλάσσιο τουρισμό. Οι πόλεις αυτές επιλέχθηκαν διότι διαθέτουν αρκετά κοινά στοιχεία, όπως η σχετικά μικρή έκτασή τους, είναι παράκτιες, είναι τουριστικοί προορισμοί, διαθέτουν υποδομές θαλάσσιου τουρισμού και μεγάλη πολιτισμική κληρονομιά, με αρκετούς αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους. Βάση των στοιχείων αυτών θα γίνει μια σύγκριση με την ευρύτερη περιοχή της Θεσπρωτίας, η οποία διαθέτει με τη σειρά της τα παραπάνω στοιχεία.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας θα γίνει ευρύτερη ανάλυση της Θεσπρωτίας και των πρακτικών που υιοθετεί και θα γίνουν προτάσεις για καλές πρακτικές, ώστε να επιτευχθεί η καλύτερη αξιοποίηση του θαλάσσιου και πολιτισμικού τουρισμού, με τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος με πολιτιστικό υπόβαθρό από την τοπική κοινότητα, το οποίο θα ξεφεύγει από το πλαίσιο του παραδοσιακού μοντέλου τουρισμού. Τέλος, για την επίτευξη αυτού του πονήματος η μεθοδολογία θα περιλαμβάνει βιβλιογραφική έρευνα, τόσο για τα τουριστικά φαινόμενα, όσο και για τα παραδείγματα. Θα μελετηθούν επίσης κείμενα στρατηγικού σχεδιασμού των παράκτιων πόλεων και θα αναλυθεί η συνέντευξη που διενεργήθηκε με τον Δήμαρχο της Ηγουμενίτσας κ. Νταή Παναγιώτη στις 8 Μαΐου 2026. Η συνέντευξη περιείχε ερωτήσεις σχετικά με την σημασία του θαλάσσιο τουρισμό του δήμου Ηγουμενίτσας, τον τρόπο, με τον οποίο αυτός συμπεριλαμβάνεται στα σχέδια της τοπικής αυτοδιοίκησης και πως μπορεί να εξελιχθεί. Επιπλέον, ερωτήσεις έγιναν και για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού στην περιοχή και για τον τρόπο, με τον οποίο μπορούν να συνδεθούν οι δύο όροι, ώστε να εξελιχθεί η πόλη της Ηγουμενίτσας σε αυτόνομο τουριστικό προορισμό με ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Θεωρητικό μέρος και όροι

1.1 Εισαγωγικός σχολιασμός στον τουρισμό και στις κατηγορίες του

Ένας από τους δυναμικότερους και αναπτυσσόμενους, με γοργούς ρυθμούς, τομείς που συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό και παγκόσμιο βαθμό, είναι η τουριστική βιομηχανία. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού είναι ο δυναμισμός, με τον οποίο αναπτύσσεται και συγκεκριμένα από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο τουρισμός με τη μορφή που έχει λάβει μπορεί να οριστεί ως «η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλον εκτός αυτού με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους, που δεν είναι πάντα ανάγκες ή επιθυμίες ξεκούρασης και αναψυχής, καθώς και η οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων» (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 81). Ο ορισμός αυτός αποτελείται από δύο σκέλη. Αρχικά το πρώτο μέρος που αναφέρει την μετακίνηση αντιπροσωπεύει την τουριστική ζήτηση και την κατανάλωση τουριστικών προϊόντων, ενώ το δεύτερο σκέλος που αναφέρει τις υπηρεσίες, ταυτίζεται με την τουριστική προσφορά των προϊόντων (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 81). Στην σύγχρονη εποχή ο τουρισμός είναι ένας από τους κύριους μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης, αφού σε πολλές τουριστικές χώρες τα έσοδα του τουρισμού αντιπροσωπεύουν σημαντικά ποσοστά στα εκάστοτε Ακαθάριστα Εγχώρια Προϊόντα(ΑΕΠ). Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει, ότι όλοι εκλαμβάνουν την τουριστική δραστηριότητα με τον παραπάνω τρόπο. Ο ίδιος ο τουρίστας επιδιώκει ψυχικές και πνευματικές εμπειρίες, βάσει των οποίων επιλέγει και τον τελικό προορισμό του. Σε αυτό το πλαίσιο, οι τουριστικοί προορισμοί δίνουν έμφαση στον πολιτισμό και τη θρησκευτικότητα, ώστε να προωθήσουν αξίες και εμπειρίες που είναι ελκυστικές για ένα μέρος του κοινού.

Ο τουρισμός διακρίνεται σε έξι κατηγορίες: (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 105-111).

- Μαζικός τουρισμός είναι η κατηγορία που χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα τουριστών σε διάφορες φάσεις τις τουριστικής δραστηριότητας. Οι ενδιαφερόμενοι εντάσσονται σε ομάδες και διοργανώνουν τις εκδρομές τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους.
- Ατομικός τουρισμός είναι αυτός στον οποίο ο τουρίστας είναι ανεξάρτητος, οργανώνει και εκτελεί το ταξίδι μόνος του. Στην κατηγορία αυτή μπορεί κανείς να ταξιδέψει με τα δημόσια μέσα μεταφοράς(αεροπλάνα, πλοία, λεωφορεία), αλλά και με ιδιωτικά μέσα(αυτοκίνητο, τροχόσπιτο, σκάφη).

- Εσωτερικός τουρισμός πραγματοποιείται από τον γηγενή πληθυσμό μέσα στα όρια της χώρας.
- Εξωτερικός τουρισμός αφορά τα άτομα που ταξιδεύουν σε μία ξένη χώρα για τουριστικούς λόγους. Υπάρχουν δύο κατηγορίες, ο παθητικός, όταν οι κάτοικοι μιας χώρας πηγαίνουν σε μία άλλη, άρα υπάρχει εκροή συναλλάγματος και ο ενεργητικός, όταν οι κάτοικοι μίας άλλης χώρας έρχονται στην χώρα υποδοχής, οπότε υπάρχει εισροή συναλλάγματος.
- Ο συνεχής τουρισμός διαρκεί όλο τον χρόνο, όπως για παράδειγμα ο τουρισμός για συνεδριακούς λόγους ή επιμορφωτικούς.
- Τέλος ο εποχιακός τουρισμός δεν διαρκεί όλο τον χρόνο, αφού οι δραστηριότητές του επηρεάζονται από τις καιρικές συνθήκες. Υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες ο γενικός τουρισμός το καλοκαίρι και ο τουρισμός παραχείμασης τον χειμώνα.

Πολλές χώρες υποδοχής στην προσπάθειά τους να επιτύχουν καλύτερη βιωσιμότητα, σε οικονομικό , περιβαλλοντολογικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο και να επιλύσουν το πρόβλημα της εποχικότητας στο τουριστικό τους προϊόν, αναπτύσσουν διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 111). Υπάρχουν αρκετές κατηγορίες, αλλά θα αναφερθούν ορισμένες επιλεκτικά .

- Ο τουρισμός εκθέσεων αφορά τα ταξίδια με σκοπό την παρακολούθηση ή συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις, οι οποίες συνδυάζουν την επιμόρφωση με άλλες μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός πόλης. Αυτή η πρακτική παρατηρήθηκε στην περίπτωση της Ρόδου, η οποία φιλοξένησε το Διεθνές Φεστιβάλ Θαλάσσιου Τουρισμού (Δήμος Ρόδου, 2025).
- Τουρισμός για την υγεία είναι η κατηγορία, στην οποία ο επισκέπτης κατευθύνεται σε μια περιοχή με ειδικές ιατρικές εγκαταστάσεις ή φυσικές θερμές πηγές, λουτρά κ.α., με στόχο την ανάκαμψη ή τη διατήρηση της υγείας του.
- Ο τουρισμός άθλησης και ο τουρισμός χειμερινών αθλημάτων, είναι συγγενείς κατηγορίες, αφού στηρίζονται στον τουρισμό για αθλητικούς σκοπούς ή στην άθληση σαν απασχόληση κατά την διάρκεια των διακοπών.
- Ο τουρισμός περιπέτειας περικλείει έντονα τα στοιχεία του αγνώστου και των εκπλήξεων. Για παράδειγμα τα φωτογραφικά σαφάρι, οι περιηγήσεις σε άγνωστες περιοχές, σε σπήλαια, πεζοπορίες κ.α.

- Ο οικογενειακός τουρισμός επηρεάζεται άμεσα από την ύπαρξη και τις ανάγκες των παιδιών. Ειδικά πακέτα οργανώνονται για τα παιδιά, με συνήθως καλύτερη και πιο προσιτή τιμή, από τα τουριστικά γραφεία.
- Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον κυρίως στις περιφερειακές περιοχές. Είναι διαφορετικός από τα συνηθισμένα μοντέλα, αφού αναπτύσσεται σε αγροτικούς χώρους και δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να συμμετέχουν στην καθημερινότητα της επαρχίας, μαθαίνοντας τις αγροτικές ασχολίες.
- Ιδιαίτερα διαδεδομένος είναι ο θρησκευτικός τουρισμός, ο οποίος αφορά άτομα που επισκέπτονται μία περιοχή εντός ή εκτός της χώρας τους, με σκοπό τη λατρεία και τη συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις.
- Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο της χώρας υποδοχής. Αποτελεί μια από τις ταχύτατα αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού, την οποία θα αναλύσουμε διεξοδικά στη συνέχεια (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 111-129)..

1.2 Η ιστορία και η εξέλιξη του τουρισμού

Τα ταξίδια των ανθρώπων ξεκίνησαν από τα αρχαία χρόνια, ήδη από τις πρώτες μόνιμες κατοικίες. Παραδείγματα των μετακινήσεων, κυρίως για εμπορικούς σκοπούς, υπάρχουν από την τέταρτη χιλιετία π.Χ. Τα ταξίδια όμως με σκοπό την περιήγηση και την αναψυχή εμφανίζονται γύρω στο 1500 π.Χ. Οι ταξιδιώτες θεωρούνταν ιεροί στην αρχαία Ελλάδα και η προσφορά φιλοξενίας ήταν μονόδρομος, όταν δεν υπήρχε κάποιο κατάλυμα, για αυτό το λόγο οι οικίες των πλουσίων διέθεταν ξενώνα. Στον ίδιο δρόμο βάδιζαν και τα ιερά, τα οποία είχαν καταλύματα για τους επισκέπτες, ιδιαίτερα όταν τελούνταν μεγάλες γιορτές (Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ. 162).

Η παρουσία του ξένιου Δία στη μορφή κάθε ταξιδιώτη ήταν αυτό που καθιστούσε τη φιλοξενία αδιαμφησβήτητη. Ωστόσο με το πέρασμα από την ομηρική εποχή, στους ιστορικούς χρόνους, οι ξένοι δεν ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτοι, ειδικά αν ασπάζονταν διαφορετική θρησκεία από αυτή της πόλης. Με το πέρασμα των αιώνων και φθάνοντας στον 5ό αιώνα και το απόγειο της δόξας της Αθήνας οι ξένοι επισκέπτονται την πόλη για να θαυμάσουν τον καλλιτεχνικό κόσμο της. Εστιάζοντας στην Αθήνα και το φιλοσοφικό της υπόβαθρο, πολλοί ήταν εκείνοι, οι οποίοι πήγαιναν στην Αθήνα, ώστε να συναντήσουν τους σοφούς, όπως ο Σωκράτης, ο Πλάτων, ο Πρωταγόρας κ.α. Επιπλέον σημαντικό κομμάτι στις μετακινήσεις του πληθυσμού

διαδραματίζουν οι γιορτές και τα πανηγύρια, καθώς πολλοί πήγαιναν στα μεγάλα ιερά για να παρακολουθήσουν τις πομπές και τις θυσίες προς τιμή των θεών. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι Αιγύπτιοι έπλεαν με τις βάρκες στους στο Νείλο, ώστε να μεταβούν για προσκύνημα στον ναό της Μέμφιδος (Μυλωνόπουλος, Κοντουδάκη, 2011). Στο ίδιο περίπου πλαίσιο, παρατηρήθηκε και ο ιαματικός τουρισμός στην αρχαία Ελλάδα, αφού ο κόσμος πήγαινε στα Ασκληπιεία και στις θερμές πηγές, σε αναζήτηση της υγιεινής ζωής. Τέλος σημαντικός για την αρχαία Ελλάδα ήταν ο αθλητικός τουρισμός, ιδιαίτερα οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Η ιερότητα των αγώνων αυτών ήταν τέτοια, ώστε κατά τη διάρκειά τους όλοι οι πόλεμοι σταματούσαν, για να συγκεντρωθούν οι αθλητές στη Ολυμπία. Μοναδική εξαίρεση σε όλα τα παραπάνω ήταν η Σπάρτη, η οποία δεν έκανε τουρισμό, ούτε γινόταν χώρα υποδοχής τουριστών. Μπορούσε κάποιος να επισκεφθεί τα ιερά, αλλά δεν του επιτρεπόταν να μείνει στη Σπάρτη. Οι νόμοι του Λυκούργου ήταν σκληροί και δεν επέτρεπαν σε κανέναν Σπαρτιάτη να βγει από τη πόλη, χωρίς να υπάρχει σημαντικός λόγος (Χιλιαδάκης, 1947).

Σημαντικό σταθμό στην ιστορία του τουρισμού και των ταξιδιών αποτελούν οι περιηγητές, όπως ο Ηρόδοτος και ο Παυσανίας. Οι περιηγητές δεν ήταν όλοι μορφωμένοι, αλλά δεν ήταν και μωρόπιστοι. Σε αναφορά του Παυσανία κατά την επίσκεψή του στο Άργος, αναφέρει, ότι οι ξεναγοί ισχυρίζονταν, ότι υπάρχει άγαλμα της Αθηνάς, το οποίο ήρθε από την Τροία. Ωστόσο ο Παυσανίας γνώριζε, πως το Παλλάδιον μεταφέρθηκε από τον Αινεία στην Ιταλία. Οι αρχαίοι τουρίστες εξορμούσαν μαζί με τη συνοδεία τους στα αξιοθέατα, χωρίς τουριστικό οδηγό, ο οποίος υπήρχε σε ορισμένες περιοχές, ωστόσο ήταν πολύ βαρύς και δεν γινόταν να το κουβαλάς στο τοπίο, ήταν περισσότερο πληροφορίες για να διαβάσει κανείς αργότερα. Έτσι κι ο Παυσανίας δημιούργησε το έργο του «Ελλάδος Περιήγησις», συγκεντρώνοντας πληροφορίες για τα μέρη που επισκέφθηκε.

Ο τουρισμός κατά την μορφή που τον γνωρίζουμε σήμερα συναντάται στην ρωμαϊκή εποχή, αφού οι Ρωμαίοι κάνουν ταξίδια για αναψυχή σε τουριστικά θέρετρα, δηλαδή τοποθεσίες, στις οποίες συνδυάζουν μπάνιο, πολλές φορές ιαματικό, με οινοποσίες και ξεφαντώματα. Κατά την περίοδο αυτή μεγάλη ανάπτυξη γνώρισαν οι εξοχικές κατοικίες. Κάθε αριστοκράτης και Ρωμαίος πολίτης με κάποιο κύρος έπρεπε να διαθέτει εξοχικό σε κάποιο παραθαλάσσιο κυρίως μέρος μακριά από τη Ρώμη. Για παράδειγμα σε μία επιστολή του Κικέρωνα βρίσκουμε αναφορές για τον προγραμματισμό ενός ταξιδιού του, σε σπίτι που διέθετε στις Φορμίες, για να παρακολουθήσει τα Παλήλια, έπειτα θα πήγαινε στο Άντιο για τους αγώνες των μονομάχων και τέλος στο Τούσκλο. Σε αυτές τις τοποθεσίες, καθώς και σε άλλες περιοχές είχε επαύλεις, αφού η μανία του για παραθαλάσσιες εξοχικές εγκαταστάσεις δεν αποτελούσε εξαίρεση από

την κοσμική ζωή της Ρώμης (Casson, 1995). Αργότερα στην βυζαντινή περίοδο συνηθισμένο ήταν το προσκύνημα στους Αγίους Τόπους, ωστόσο κατά καιρούς, γινόταν ιδιαίτερα δύσκολο, λόγω των ταραχών με τους Άραβες. Οι σταυροφόροι αναλαμβάνουν να ελευθερώσουν τους Αγίους Τόπους και να τους κάνουν ξανά επισκέψιμους για τους πιστούς.

Προχωρώντας στους μεσαιωνικούς χρόνους και την Αναγέννηση τα ξενοδοχεία ακμάζουν και κάθε μεγάλη ευρωπαϊκή πόλη έπρεπε να διαθέτει ένα. Τον 17ο και 18ο αιώνα ξεκινά η μεγάλη περιήγηση, «Grand Tour», πρόκειται για τα ταξίδια των νέων των αριστοκρατικών τάξεων της Αγγλίας και της Γαλλίας προς την Ιταλία και την Ελλάδα (Arts and Collections, 2025). Η Ιταλία μετά την Αναγέννηση θεωρήθηκε το λίκνο του δυτικού πολιτισμού, με πολλούς καλλιτέχνες από τη Βρετανική Ακαδημία και την Γαλλία να ταξιδεύουν εκεί. Λίγο αργότερα με τους ναπολεόντειους πολέμους και τον ηπειρωτικό αποκλεισμό της Βρετανίας, οι περιηγητές στρέφονται ανατολικότερα προς την Ελλάδα. Ωστόσο αυτός ο αιώνας αποτελεί «μαύρη» σελίδα για τον ελληνικό πολιτισμό. Οι αριστοκράτες της εποχής με τον μανδύα του αρχαιολόγου και άλλοτε του συλλέκτη κλασικών έργων σύλησαν μεγάλο μέρος πολιτισμικών αγαθών, τροφοδοτώντας μουσεία και ιδιωτικές συλλογές (Ηγουμενάκης Ν., κ.α., 1999, σελ. 174).

Ο 19ος αιώνας φέρνει μία σημαντική αλλαγή, η οποία κάνει τις μετακινήσεις γρηγορότερες και ευκολότερες. Από τις αρχές του αιώνα η χρήση των ατμομηχανών σε πλοία και τραίνα θέτει νέες βάσεις στις μετακινήσεις ενώνοντας Αμερική και Ευρώπη. Ο τουρισμός αυξάνεται και ο Thomas Cook το αντιλαμβάνεται. Θεωρείται ο πρώτος επαγγελματίας τουριστικός παραγωγός, ο οποίος προσφέρει ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα, στοχεύοντας στην ελίτ της εποχής, αλλά σταδιακά δημιουργεί οικονομικότερα πακέτα και για τις μεσαίες τάξεις. Εκμεταλλευόμενος τις ιστορίες του Ιούλιου Βερν, δημιουργεί ομαδικά πακέτα τουρισμού για το γύρο του κόσμου. Τον 20ο αιώνα περνάμε στην εποχή των αεροπλάνων, τα οποία εξελίσσονται ταχύτατα από τον Ά Παγκόσμιο Πόλεμο και ύστερα. Μετά τον πόλεμο τα μεγάλα κράτη ξεκινούν εντατικότερες δραστηριότητες στο κομμάτι του τουρισμού, αντιλαμβανόμενα την εξάπλωση της τουριστικής ζήτησης. Για παράδειγμα η Ελλάδα το 1914 ιδρύει την " Αυτοτελή Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων", η Γαλλία ιδρύει το ¨Εθνικό Γραφείο Τουρισμού", ενώ η Γερμανία το 1921 την " Κεντρική Διοίκηση για το Γερμανικό Τουρισμό". Από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο τουρισμός λαμβάνει τη σημερινή του μορφή, αφού αποτελεί τομέα οικονομικής δραστηριότητας και μεταβάλλεται σε παράγοντα που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη μιας περιοχής (Ηγουμενάκης, 1999, σελ. 176-180).

1.3 Ο θαλάσσιος τουρισμός και οι μορφές του

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μία από τις εναλλακτικές μορφές του τουρισμού, η οποία γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες. Οι μελετητές και οι δημόσιοι φορείς συμφωνούν, ότι ο θαλάσσιος τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο θαλάσσιο χώρο και στις ακτές μιας περιοχής υποδοχής τουριστών (Υπουργείο Πολιτισμού, 2018, Ηγουμενάκης κ.α., 1999, σελ.122, Τζένος, Σιταράς, 2007, σελ.63). Ο Διακομιχάλης ορίζει τον θαλάσσιο τουρισμό ως « *την ειδική μορφή τουρισμού, με την οποία ο καταναλωτής-τουρίστας αποφασίζει να περάσει τον περισσότερο ή και όλο το χρόνο των διακοπών του «εν πλω», επιλέγοντας ως τόπο διαμονής και ψυχαγωγίας ένα πλοίο, που προσφέρει ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα θαλάσσιας περιήγησης, ή ένα σκάφος, στο οποίο μπορεί να συναποφασίσει για το πρόγραμμα της θαλάσσιας περιήγησης που θα εκτελεστεί. Και στις δύο περιπτώσεις το πλοίο ή σκάφος είναι ταυτόχρονα και τα μέσα μετακίνησης*» (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 44). Πιο συγκεκριμένα ο θαλάσσιος τουρισμός περιλαμβάνει τις τουριστικές δραστηριότητες, οι οποίες πηγάζουν από τη θάλασσα, όπως για παράδειγμα το θαλάσσιο σκι, το υποβρύχιο ψάρεμα, οι καταδύσεις, επισκέψεις σε θαλάσσια πάρκα, ενυδρεία και η παρακολούθηση θεαμάτων με θαλάσσια θηλαστικά. Αυτές είναι οι δραστηριότητες που μπορεί κάποιος να κάνει στα πλαίσια του θαλάσσιου τουρισμού.

Βέβαια μια παραθαλάσσια περιοχή, η οποία θέλει να επενδύσει στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού της, έχει να αντιμετωπίσει μια μεγάλη και δαπανηρή πρόκληση, που είναι οι εγκαταστάσεις και οι υποδομές. Για να μπορέσουν να ελλιμενιστούν τα σκάφη, ιδιωτικά ή κρουαζιερόπλοια, χρειάζονται οι κατάλληλες λιμενικές εγκαταστάσεις, όπως μαρίνες, καταφύγια, ειδικοί χώροι υποδοχής κρουαζιερόπλοιων κ.α. Αυτά τα έργα έχουν μεγάλο κόστος και χρειάζονται χρόνο για την κατασκευή τους. Εκτός από αυτά, πρέπει να διασφαλιστεί ο σεβασμός και η προστασία του φυσικού θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επιπλέον, για να γίνουν οι υποδομές ανταγωνιστικές και να προσελκύσουν τους ενδιαφερόμενους, πρέπει να βρίσκονται κοντά στην πόλη και να διαθέτουν εγκαταστάσεις για την παροχή υπηρεσιών σε τουρίστες και πληρώματα. Για παράδειγμα χρειάζεται πρόσβαση σε νερό και ηλεκτρισμό, διαχείριση των αποβλήτων, εύκολη πρόσβαση σε μονάδες υγείας κ.α.

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελείται από τρεις κατηγορίες, την κρουαζιέρα, την ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση(yachting) και την παράκτια τουριστική ναυτιλία.

Α) Κρουαζιέρα

Οι κρουαζιέρες αποτελούν από μόνες τους ένα ολοκληρωμένο θαλάσσιο τουριστικό προϊόν, το οποίο συνδυάζει μεταφορά, τουρισμό, ψυχαγωγία, δραστηριότητες εστίαση, αγορές προϊόντων κ.α. Με τον όρο τουρισμός κρουαζιέρας ορίζεται « *η επιλογή ενός κατάλληλα διαμορφωμένου πλοίου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο ως τόπος διαμονής και ψυχαγωγίας όσο και ως μέσο μετακίνησης, σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα, από ένα άτομο-τουρίστα, το οποίο αποδέχεται την ένταξή του σε ένα κοινό περιβάλλον, με ένα σύνολο ατόμων που συμμετέχουν στο κοινό πρόγραμμα της θαλάσσιας περιήγησης, με σκοπό την αναψυχή*» (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 62).

Τα κρουαζιερόπλοια είναι πρακτικά πλωτά ξενοδοχεία που βρίσκονται σε κίνηση, δίνοντας δυνατότητα επίσκεψης σε διάφορα λιμάνια-προορισμούς. Η ανάπτυξη της κρουαζιέρας στην Ελλάδα άρχισε από το 1930 με ταξίδια στη Μεσόγειο και Αιγαίο Πέλαγος. Γνωστές εταιρείες ήταν η ΑΚΤΕΛ και η ΕΛΜΕΣ, ενώ το πρώτο κρουαζιερόπλοιο που ναυπηγήθηκε στην Ελλάδα για λογαριασμό της ΕΛΜΕΣ, ονομαζόταν «AQUARIUS» (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 65).

Τα είδη της κρουαζιέρας διαφέρουν. Υπάρχει η παραδοσιακή κρουαζιέρα, κατά την οποία το λιμάνι αφετηρία είναι και τελικός προορισμός και διαρκεί 2-3 εβδομάδες. Υπάρχει το τουριστικό πακέτο που περιλαμβάνει αεροπορικό ταξίδι και κρουαζιέρα, στο οποίο οι επιβάτες μεταφέρονται με αεροπλάνο στο λιμάνι αφετηρίας. Η μικρή κρουαζιέρα διαρκεί 3-5 ημέρες, ενώ κρουαζιέρα και παραμονή είναι το πακέτο που περιλαμβάνει παραμονή σε κάποιον προορισμό. Τέλος υπάρχει η εκπαιδευτική κρουαζιέρα, στην οποία παραδίδονται μαθήματα «εν πλω» και συνδυάζει επισκέψεις σε προορισμούς σχετικούς με το αντικείμενο του μαθήματος (Διακομιχάλης, 2009, σελ.68-69).

Οι κρουαζιέρες στην Ελλάδα αναπτύσσονται γύρω από τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, συνήθως από τον Απρίλιο έως τον Νοέμβριο. Η διάρκεια ενός ταξιδιού εξαρτάται από τον προορισμό και τα λιμάνια στα οποία θα γίνουν στάσεις. Στις ελληνικές θάλασσες υπάρχουν οι κρουαζιέρες εσωτερικού, οι οποίες διεξάγονται στην ελληνική επικράτεια και ανήκουν στην κατηγορία της μικρής κρουαζιέρας διάρκεια 3-5 ημερών. Επίσης υπάρχουν οι μεικτές κρουαζιέρες, οι οποίες ξεκινούν από ελληνικά λιμάνια, ωστόσο προσεγγίζουν και λιμάνια του εξωτερικού, σε κοντινές χώρες, διάρκειας έως και 7 ημερών. Τέλος έχουμε τις μεσογειακές κρουαζιέρες, οι οποίες είναι οι μεγαλύτερες σε διάρκεια έως και 13 ημέρες, έχουν αφετηρία

λιμάνια του εξωτερικού, ωστόσο διέρχονται και από ελληνικά λιμάνια (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 95-96).

Β) Ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση

Η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση σχετίζεται με την χρήση σκαφών αναψυχής, συγκεκριμένα «*εννοούμε την εκμίσθωση ενός σκάφους για να χρησιμοποιηθεί τόσο ως τόπος διαμονής και ψυχαγωγίας όσο και ως μέσο μετακίνησης, από μια ομάδα ατόμων που έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν και να διαμορφώσουν από κοινού το πρόγραμμα της θαλάσσιας περιήγησής τους, με σκοπό την αναψυχή τους*» (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 147). Η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση έχει μεγαλύτερη και αμεσότερη σχέση με το θαλάσσιο στοιχείο από την κρουαζιέρα, καθώς σε αυτή την περίπτωση, χρειάζονται ειδικές γνώσεις πλοήγησης και διακυβέρνησης ενός σκάφους, η επιλογή προορισμού, ο ανεφοδιασμός, ο ελλιμενισμός είναι θέματα που αποφασίζονται από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, αφού δεν αποτελούν στοιχεία ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ή ενός τουριστικού προϊόντος. Το γιώτινγκ (Yachting) ταυτίζεται με την ιδιοκτησία ή την ναύλωση διαφόρων κατηγοριών σκαφών αναψυχής. Είναι ένας τρόπος τουρισμού που απαιτεί κάποια οικονομική άνεση και εξειδικευμένες γνώσεις, ωστόσο παρέχει ανεξαρτησία, δυνατότητα επίσκεψης σε διάφορους κοντινούς προορισμούς και άνεση στην οργάνωση επισκέψεων σε αξιοθέατα και πολιτιστικούς χώρους και εκδηλώσεις.

Η αγορά του γιώτινγκ προσφέρει διάφορους τύπους σκαφών, όπως τα ιστιοφόρα, τα οποία κινούνται με πανί και χρειάζονται πλήρωμα για την λειτουργία τους, ενώ τα bareboats είναι ιστιοφόρα που δεν χρειάζονται πλήρωμα. Τα παραδοσιακά καΐκια και τα πολυτελή καΐκια είναι μηχανοκίνητα ή με πανί. Υπάρχουν τα μικρά μηχανοκίνητα και οι θαλαμηγοί, οι οποίοι είναι μηχανοκίνητοι και χρειάζονται πλήρωμα. Τέλος τα μεγάλα μηχανοκίνητα καΐκια αποτελούν μικρά κρουαζιερόπλοια, τα οποία εκτελούν προκαθορισμένες διαδρομές. Τα σκάφη υπάγονται σε δύο κατηγορίες, τα ιστιοφόρα που διαθέτουν πανί και τα μηχανοκίνητα (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 148).

Ωστόσο για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού κρίνεται απαραίτητη η λιμενική υποδομή σε τουριστικά λιμάνια, μαρίνες, οι οποίες διαθέτουν θαλάσσιες και παράκτιες υποδομές για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ενδιαφερομένων. Οι πρώτες μαρίνες που κατασκευάστηκαν στην Ελλάδα ήταν αυτές της Βουλιαγμένης το 1963 και η μαρίνα Ζέας το 1966 στον Πειραιά. Άλλη μια κατηγορία λιμένος είναι το καταφύγιο που διαθέτει υποδομές για βασικές ανάγκες, όπως νερό, ρεύμα, τηλέφωνο και εγκαταστάσεις υγιεινής, παρέχοντας προστασία από αντίξοες

καιρικές συνθήκες.. Τέλος υπάρχει και το αγκυροβόλιο, το οποίο είναι σημείο ελλιμενισμού σε λίμνες ή ποτάμια (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 172-179).

Γ) Παράκτια τουριστική ναυτιλία

Σε αυτή την κατηγόρια κατατάσσονται οι μικρές ημερήσιες κρουαζιέρες, οι οποίες γίνονται με πλοιάρια χωρίς καμπίνες και διανύουν μικρές αποστάσεις. «Η *ημερήσια θαλάσσια περιήγηση έχει τη μορφή κρουαζιέρας, μικρότερης εμβέλειας, χωρίς ενδιάμεσους σταθμούς, σε άλλες περιπτώσεις το αντικείμενο των επιχειρήσεων είναι καθαρά μεταφορικό, όταν τα σκάφη ναυλώνονται για ημερήσιες εκδρομές από παράκτια ή νησιωτικά λιμάνια που αποτελούν περισσότερο ή λιγότερο ανεπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς προς γειτονικά λιμάνια ηπειρωτικής ή νησιωτικής χωράς, στα οποία παρατηρείται μια δορυφορική εξάρτηση όσον αφορά την τουριστική δραστηριότητά τους*» (Διακομιχάλης, 2009, σελ. 194). Ο σκοπός λοιπόν είναι καθαρά περιηγητικός και αφορά σε εκδρομές γύρω από νησιά ή θαλάσσια σπήλαια, βραχονησίδες, απομονωμένες παραλίες κ.α.

1.4 Πολιτισμικός τουρισμός και οι μορφές του

Κάθε χώρα έχει την ιστορία της, τους ιστορικούς χώρους, γνώσεις, έθιμα, τρόπους ζωής και δομημένο περιβάλλον, τα οποία αποτελούν την πολιτισμική κληρονομιά που προσπαθεί να διασώσει, να εμπλουτίσει και να παραδώσει στις επόμενες γενιές κατά το πέρασμα του χρόνου. Ο πολιτισμός είναι ένα μέσο, με το οποίο οι χώρες προσπαθούν να τροφοδοτήσουν και να προσελκύσουν τους καταναλωτές/τουρίστες, καθώς ο πολιτισμός μετασχηματίστηκε από διαδικασία σε προϊόν και η ιστορία σε εμπόρευμα (Παλάσκας, 2006). Η θέση του πολιτισμού στην μορφή της σύγχρονης κοινωνίας αμφιταλαντεύεται μεταξύ του οικονομοκεντρικού και του πολιτισμοκεντρικού μοντέλου, με την διαφορά να έγκειται στον τρόπο, με τον οποίο ορίζεται η αξία του πολιτισμικού αγαθού σε κάθε περίπτωση (Πασχαλίδης και Χαμπούρη – Ιωαννίδου, 2002). Στην περίπτωση του οικονομοκεντρικού μοντέλου ανάπτυξης η αξία του αγαθού είναι ανταλλακτική, μετριέται σε οικονομικούς δείκτες κι έχει κύριο στόχο την εξασφάλιση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης του πολιτιστικού φορέα. Αυτό δημιουργεί τον κίνδυνο της εμπορευματοποίησης της τέχνης και την κατανομή των μορφών της με βάση την κερδοφορία, με αποτέλεσμα ο επισκέπτης να αντιμετωπίζεται σαν καταναλωτής (Κουρή, 2020, σελ. 327). Από την άλλη πλευρά, το πολιτισμοκεντρικό μοντέλο προσβλέπει το

πολιτισμικό αγαθό με συμβολική, αισθητική και κοινωνική αξία, αφού μέσω αυτού ο επισκέπτης καλλιεργεί το πνεύμα, την κριτική σκέψη και διευκολύνει την κοινωνική συνοχή του. Σκοπός είναι η διαφύλαξη και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η προώθηση κάθε μορφής τέχνης. Ο κίνδυνος σε αυτή την περίπτωση είναι ο πολιτιστικός φορέας να εξαρτάται από κρατικές επιχορηγήσεις για την κάλυψη των οικονομικών αναγκών του (Κουρή, 2020, σελ. 325). Η βιώσιμη ανάπτυξη προσπαθεί να βρει κοινό άξονα χρησιμοποιώντας και τα δύο μοντέλα ώστε οι φορείς να είναι αυτάρκεις και να μπορέσουν να εξασφαλίσουν τους απαραίτητους πόρους, με σκοπό να υλοποιήσουν τους αντικειμενικούς τους στόχους.

Για την υλοποίηση του σκοπού του το πολιτισμοκεντρικό μοντέλο χρησιμοποιεί δύο μεθόδους, την αστική αναβίωση και τον πολιτισμικό τουρισμό. Η αστική αναβίωση στοχεύει στην αναζωογόνηση παρακμιακών περιοχών των πόλεων αναδιαμορφώνοντας τες με πολιτιστική αξία, όπως η ανέγερση πολιτισμικών κέντρων, κινηματογράφων, θεάτρων κ.α. (Αυδίκος, 2014, σελ. 33 και Roberts and Sykes 2000, p. 17-18).

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μια από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, η οποία περιλαμβάνει ποικίλες μορφές αξιοθέατων, όπως αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, καλλιτεχνικά έργα(ζωγραφικής, γλυπτικής, χειροτεχνίας, κοσμηματοτεχνίας κ.α.), μουσική και χορό, έως και νοοτροπίες και τρόπους ζωής. Η επιστημονική έρευνα δεν έχει καταλήξει σε έναν καθολικά αποδεκτό ορισμό για τον όρο, όμως σύμφωνα με έναν ευρύτερο ορισμό, «*ο πολιτισμικός τουρισμός περιλαμβάνει όλες τις πλευρές του ταξιδιού κατά το οποίο οι ταξιδιώτες μαθαίνουν για την ιστορία και την πολιτισμική κληρονομιά των άλλων, αλλά και για τους σύγχρονους τρόπους ζωής τους, καθώς και για τους τρόπους με τους οποίους αυτοί σκέφτονται και ενεργούν»* (Καφούρος, 2015, σελ. 32). Ο πολιτισμικός τουρισμός αποφέρει τεράστια οικονομικά ποσά και συμφέροντα, τα οποία πρέπει να διερευνώνται διεξοδικά και να αναπτύσσονται. Μερικά από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο πολιτισμικός τουρισμός στην χώρα είναι τα οικονομικά κεφάλαια, η προβολή μιας περιοχής με πολιτισμικό υπόβαθρο, η δημιουργία επενδύσεων για έργα υποδομής, οικονομική προσφορά και στην τοπική κοινωνία, μέσα από την συνεργασία των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης , με στόχο την παραγωγή και προώθηση των τοπικών προϊόντων και την μεγέθυνση της τουριστικής περιόδου μετά το πέρας των καλοκαιρινών μηνών (Καφούρος, 2015, σελ. 32).

Οι μορφές που μπορεί να λάβει η τουριστική δραστηριότητα μέσα από την προώθηση της πολιτισμικής κληρονομίας είναι:

- Η πολιτισμική διαδρομή, η οποία περιλαμβάνει την περιήγηση μέσα σε ένα θεματικό πλαίσιο και περιλαμβάνει εκπαίδευση και αναψυχή ταυτόχρονα.
- Πολιτισμικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ δίνουν την δυνατότητα στους επισκέπτες να λάβουν μέρος και να κατανοήσουν εμπράκτως την κουλτούρα και την κληρονομιά ενός τόπου.
- Πολιτισμικός αστικός τουρισμός ή τουρισμός πόλεως, νοείται το ταξίδι μικρής διάρκειας σε μία πόλη, κατά το οποίο ο τουρίστας βιώνει πολιτισμικές και ψυχαγωγικές εμπειρίες.
- Γαμήλιος τουρισμός, στον οποίο οι τουρίστες συνδέουν ένα σημαντικό γεγονός της ζωής τους με τα έθιμα της περιοχής που επιλέγουν.
- Κινηματογραφικός τουρισμός είναι η δραστηριότητα προσέλκυσης τουριστών μέσα από την απεικόνιση ενός τόπου στον κινηματογράφο, την τηλεόραση και το διαδίκτυο. Σε αυτόν εντάσσονται όλα τα ταξίδια σε τοποθεσίες που έχουν γυριστεί ταινίες, εκπομπές κ.α. (Υπουργείο Τουρισμού, 2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Παραδείγματα παράκτιων πόλεων

2.1 Το παράδειγμα του Τρογκίρ

Η πόλη του Τρογκίρ στην Κροατία βρίσκεται στην ανατολική ακτή της Αδριατικής και αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς της χώρας. Πρόκειται για μία νησιωτική πόλη, η οποία συνδέεται με τη στεριά και το νησί Τσιόβο μέσω γεφυρών. Η

πόλη ιδρύθηκε τον 3ο αιώνα π.Χ., από Έλληνες αποίκους, με το όνομα Τραγούριο, ως εμπορικός σταθμός. Η κατοίκηση της πόλης δεν σταμάτησε πότε και μέσα στο πέρασμα των αιώνων η πόλη διατήρησε στοιχεία από την αρχαία Ελλάδα, τη ρωμαϊκή περίοδο, το Βυζάντιο, τον μεσαίωνα και τη βενετσιάνικη κυριαρχία με τα μπαρόκ οικοδομικά χαρακτηριστικά. Το Τρογκίρ είναι ένα παράδειγμα μεσαιωνικής πόλης, η οποία χτίστηκε πάνω στο αρχαιοελληνικό και ρωμαϊκό πολεοδομικό σύστημα. Το 1997 το Τρογκίρ εγγράφηκε στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO (UNESCO, 2025).

Ολόκληρη η πόλη αποτελεί από μόνη της πολιτιστικό κέντρο, ωστόσο σημαντικός προορισμός είναι το κάστρο Καμερλένγκο (Camerlengo), το οποίο χτίστηκε μεταξύ του 1420 και του 1437 μ.Χ., με σκοπό την συμβολή στην άμυνα της πόλης και στην επίβλεψη της θαλάσσιας περιοχής. Το όνομά του το οφείλει στον Βενετσιάνο κυβερνήτη της πόλης, Καμερλένγκο. Το φρούριο δεν μένει ανεκμετάλλευτο, καθώς στη σύγχρονη εποχή, ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες διαδραματίζονται φεστιβάλ, συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις (Trogir, 2025)

Εικόνα 1. Το φρούριο Καμερλένγκο. Πηγή: <visittrogir.hr>

Επιπλέον το Τρογκιρ διαθέτει αρκετές εκκλησίες χτισμένες την εποχή του Μεσαίωνα. Από τους πιο γνωστούς ναούς είναι ο καθεδρικός του Αγίου Λαυρεντίου, του οποίου η κατασκευή

ξεκίνησε περί τα 1200 μ.Χ και ολοκληρώθηκε στο πρώτο μισό του 15ου αιώνα, ενώ το καμπαναριό προστέθηκε στα τέλη του 16ου. Εξαιτίας αυτής της παρατεταμένης περιόδου κατασκευής, ο ναός υιοθετεί χαρακτηριστικά ρομανικού, γοτθικού και αναγεννησιακού ρυθμού.

Εικόνα 2. Ο καθεδρικός του Αγίου Λαυρεντίου. Πηγή: visittrogir.hr

Εξαίρετης ομορφιάς θεωρούνται και τα παλάτια, τα οποία είναι διάσπαρτα μέσα στην πόλη, με το πιο εντυπωσιακό το παλάτι Cipico, το οποίο καλύπτει ένα οικοδομικό τετράγωνο (Trogir, 2025).

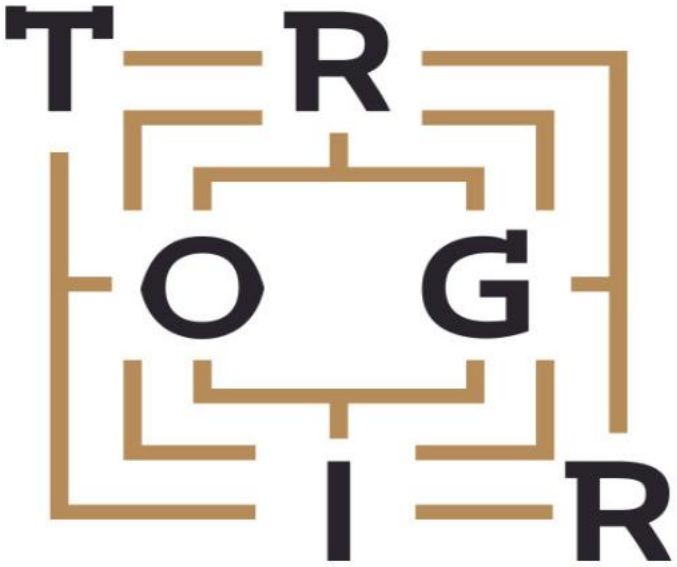
Ο τουρισμός είναι πολύ σημαντικός για την βιώσιμη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Για το λόγο αυτόν αναγέρθηκε στο Τρογκίρ μία σύγχρονη μαρίνα ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών.

Η μαρίνα διαθέτει συνολικά 232 θέσεις ελλιμενισμού (Marina Trogir, 2025). Οι τουριστικές μαρίνες είναι ένα πολύ σημαντικό όπλο στη φαρέτρα των παράκτιων πόλεων, καθώς με την ανάπτυξη που έχει γνωρίσει ο θαλάσσιος τουρισμός με τη μορφή του γιώτινγκ, η ύπαρξη σύγχρονης μαρίνας ελλιμενισμού αυξάνει την ανταγωνιστικότητα της περιοχής και προσελκύει πλήθος τουριστών. Ως προς την κατηγορία των κρουαζιέρων, διοργανώνονται διαδρομές με μικρά κρουαζιερόπλοια στις δαλματικές ακτές, οι οποίες έχουν κύριο στόχο την επίσκεψη ιστορικών τοποθεσιών κοντά στην ακτογραμμή (Always Croatia, 2025). Στην κατηγορία της ιδιωτικής θαλάσσιας περιήγησης το Τρογκίρ διαθέτει ιδιωτικές επιχειρήσεις ναύλωσης μικρών σκαφών, με σκοπό την περιήγηση σε κοντινούς προορισμούς και νησιά.

Το Τρογκίρ στοχεύει στην βελτίωση της ελκυστικότητάς της πόλης ως προορισμού πολιτιστικού τουρισμού και την προώθηση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Η πόλη επιδιώκει να οικοδομήσει μια αφήγηση με επίκεντρο τον πολιτισμό και την κληρονομιά και να διαφοροποιηθεί από άλλους μεσογειακούς προορισμούς (UNESCO, 2021). Την ιδιαίτερη σημασία του πολιτισμού στον τομέα του τουρισμού, υπογράμμισε το 1998 το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο ανάρτησε μία στρατηγική απάντηση προς την εθνική αναθεώρηση της κροατικής πολιτιστικής πολιτικής, απευθυνόμενη στο υπουργείο πολιτισμού κα σε άλλες κρατικές και τοπικές υπηρεσίες (Landry, 1998, pp 9). Πρόκειται για προτάσεις και καλές πρακτικές για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κροατίας, εκμεταλλευόμενες και την τουριστική βιομηχανία, η οποία γνώριζε ανάπτυξη. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, ο πολιτισμός είναι το κλειδί για τον τουρισμό της Κροατίας, αφού αποτελεί πρωτεύοντα ρόλο στην επίσκεψη των τουριστών. Οι περισσότερες τουριστικές προσφορές περιέχουν επισκέψεις σε μνημεία και μουσεία, συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες και φεστιβάλ. Είναι σημαντικό για την τουριστική βιομηχανία να κατανοήσει τη συμβολή του πολιτισμού και την εξάρτηση του πρώτου από το δεύτερο. Οι τουριστικές πρακτικές πρέπει να βασίζονται στην προώθηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, συνδέοντας και την ιδιαιτερότητα του οικοσυστήματος. Για την επίτευξη των παραπάνω χρειάζονται οι κατάλληλες υποδομές, σηματοδοτήσεις, φωτισμοί, αστυνόμευση, ώστε να βελτιωθεί και η ποιότητα ζωής της τοπικής κοινωνίας (Landry, 1998, pp. 24) .

Η σύνδεση του πολιτιστικού στοιχείου και του τουρισμού χρειάζεται συνεργασία, ώστε να μπορέσει να υλοποιηθεί και να καρποφορήσει. Το Συμβούλιο της Ευρώπης πρότεινε τη συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού, Τουρισμού, Οικονομικής Ανάπτυξης και Γεωργίας, τα οποία θα δημιουργήσουν ένα νέο τουριστικό προϊόν, με στόχο την προώθηση των πόρων και της κουλτούρας της τοπικής κοινωνίας (Landry, 1998, pp. 29).

Το 2019 με στόχο την ανάπτυξη της ελκυστικότητας και διαφήμισης του Τρογκίρ, ως προορισμού πολιτιστικού τουρισμού και για την βελτίωση και την αύξηση της τοπικής οικονομίας, η τοπική αυτοδιοίκηση προχώρησε σε μία στρατηγική branding, η οποία βασίζεται στην μεγάλη ιστορία της πόλης, τις διάφορες καλλιτεχνικές και ιστορικές περιόδους, καθώς και στην ανάπτυξη του τουρισμού. Η στρατηγική αυτή αποτελείται από ένα σλόγκαν, το λογότυπο της πόλης, χρωματικούς συνδυασμούς, βασισμένους στο πέτρινα γλυπτά της πόλης και ένα επώνυμο περιεχόμενο αποτελούμενο από φυλλάδιο, σηματοδότηση, προωθητικό υλικό, βιντεοσκοπήσεις και διαδικτυακές εφαρμογές (UNESCO, 2021).

Εικόνα 3. Το λογότυπο του Τρογκίρ. Πηγή visittrogir.hr

Με βάση τα παραπάνω οι τοπικές αρχές σε συνεργασία με τους πολιτιστικούς φορείς, μετατρέπουν τους πολιτιστικούς χώρους και τις πλατείες της πόλης σε μουσικές και χορευτικές σκηνές. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, οπότε ανθίζει η τουριστική σεζόν και οι επισκέπτες κατακλύζουν τις μαρίνες και τα στενά της πόλης, λαμβάνει χώρα το Θερινό Φεστιβάλ του Τρογκίρ. Το 2025 έλαβε χώρα το 55ο Καλοκαιρινό Πολιτιστικό Φεστιβάλ του Τρογκίρ, το οποίο ξεκινάει από τις 20 Ιουνίου και θα διαρκέσει έως τις 8 Σεπτεμβρίου, με πάνω από 100 εκδηλώσεις, στις οποίες εντάσσονται 13 θεατρικές παραστάσεις, 11 φεστιβάλ ψαρέματος, συναυλίες, χορευτικές εκδηλώσεις, λογοτεχνικές βραδιές κ.α. Σκοπός αυτών των ενεργειών είναι η σύνδεση των τουριστών, οι οποίοι καταφθάνουν στο Τρογκίρ για τον θαλάσσιο

τουρισμό που προσφέρει, με τα πολιτιστικά δρόμενα, την τοπική μουσική και χορευτική παράδοση, καθώς και με τη γαστρονομία της περιοχής (Portal Trogir, 2025 και Visittrogir.hr, 2025). Τέλος σημαντικό είναι και το υποθαλάσσιο μουσείο που βρίσκεται λίγα ναυτικά μίλια μακριά από το Τρογκίρ. Το μουσείο περιέχει 52 χειροποίητα γλυπτά, τα οποία είναι τοποθετημένα σε βάθος 4-5 μέτρων, με το άγαλμα του Ιησού να δεσπόζει στα 8 μετρα ύψος. Οι επισκέψεις γίνονται αποκλειστικά με τη χρήση βάρκας και είναι ένας ωραίος συνδυασμός τέχνης και θάλασσάς (Underwater Museum Croatia, 2025).

2.2 Το παράδειγμα του Πορτοβένερε

Το Πορτοβένερε (PORTOVENERE) είναι ένα μεσαιωνικό ψαροχώρι, το οποίο βρίσκεται στην Βόρεια Ιταλία, νότια του Cinque Terre στην ιταλική Ριβιέρα. Πρόκειται για το νοτιότερο από τα παράκτια χωριά της μικρής αυτής χερσονήσου της Λιγουρίας. Το Portovenere ήταν εμπορικός και ναυτικός σταθμός για τις τριήρεις, με κατεύθυνση την Ισπανία και τη Γαλατία, ήδη από την ρωμαϊκή εποχή. Έχοντας συμπαγή μορφή, τα σπίτια ευθυγραμμίζονται κατά μήκος της ακτογραμμής φθάνοντας στο ανώτερο σημείο, όπου δεσπόζει το κάστρο Ντόρια. Το όνομά του οφείλεται στον αρχαίο ναό της Αφροδίτης, ο οποίος βρισκόταν στην άκρη του ακρωτηρίου . Στα ανοιχτά του Portovenere βρίσκονται τρία μικρά νησιά Palmaria, Tino και Tinetto, όπου βρίσκονται ερείπια μοναστηριών.

Το 1997 το Portovenere και τα τρία νησιά εντάχθηκαν στον κατάλογο των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, καθώς διατηρούν έναν παραδοσιακό τρόπο ζωής (συμβίωση των ανθρώπων με το θαλάσσιο βραχώδες περιβάλλον, αλιεία, καλλιέργεια σταφυλιών σε βαθμιδωτό έδαφος και παραγωγή κρασιού) εδώ και μία χιλιετία. Επιπλέον αποτελεί ένα πολιτιστικό τοπίο, το οποίο αποδεικνύει την δύναμη της ανθρώπινης επίμονης και προσπάθειας, οι οποίες άντεξαν για μία χιλιετία στο τραχύ αυτό περιβάλλον. Λόγω της παρόδου του χρόνου και των πλημμυρών, η περιοχή χρειάζεται συνεχείς αποκαταστάσεις και έχει ενταχθεί στα προστατευόμενα τοπία της Ιταλίας (UNESCO, 2025).

Ολόκληρη η πόλη του Portovenere αποτελεί κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, ωστόσο θα εστιάσουμε στο μεσαιωνικό κάστρο Ντόρια. Το κάστρο βρίσκεται στην κορυφή του λόφου και δεσπόζει στην πόλη μαρτυρώντας την ομορφιά της. Η κατασκευή του κάστρου δεν είναι γνωστή με ακρίβεια, καθώς το κάστρο αναφέρεται πρώτη φορά σε ιστορικά έγγραφα του 1139, όταν η Δημοκρατία της Γένοβας κατέλαβε την περιοχή. Το κάστρο με τη

σημερινή του μορφή, χτίστηκε πάνω στα ερείπια της αρχαιότερης κατασκευής το 1161. Κατά τον πόλεμο ανάμεσα στη Γένοβα και την Πίζα τον 13ο αιώνα το κάστρο βρέθηκε στο επίκεντρο των μαχών, γνωρίζοντας αρκετές φθορές. Οι εργασίες ανοικοδόμησης έλαβαν χώρα από τον 15ο έως τον 17ο αιώνα. Το κάστρο σήμερα αποτελεί το κόσμημα της πόλης με πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις και εκθέσεις να διαδραματίζονται εντός των τειχών του (Discover Portovenere, 2025).

Εικόνα 4. Portovenere και το κάστρο Ντόρια (Doria Forte). Πηγή genovaforti.com

Σημαντικής εξίσου πολιτιστικής αξίας και ομορφιάς είναι η εκκλησία του Αγίου Πέτρου, στην βραχώδη άκρη του ακρωτηρίου, η οποία χτίστηκε το 1277, πάνω στα θεμέλιά του αρχαίου ρωμαϊκού ναού της Αφροδίτης.

Το Portovenere αποτελεί ένα πολυσύχναστο τουριστικό προορισμό κατά την διάρκεια του καλοκαιριού και προτίθεται και για τους λάτρεις του θαλάσσιου τουρισμού, μέσα από τις μαρίνες της περιοχής. Η μαρίνα της πόλης Pontile Ignazio, διαθέτει 40 θέσεις ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών και ιστιοφόρων (Visit Portovenere, 2025). Ιδανικό σημείο για όσους θέλουν να επισκεφτούν την πόλη και τα τρία μικρά νησιά. Οι πολιτιστικοί φορείς της περιοχής, αξιοποιούν τους επισκέπτες της τουριστικής σεζόν και τους πολιτιστικούς χώρους, για να προωθήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Το πολιτιστικό προϊόν που προσφέρει η περιοχή συνδυάζει την φυσική και άγρια ομορφιά, την αρχιτεκτονική κληρονομιά με τα

πολύχρωμα σπίτια, τις εκκλησίες και τα οχυρά, καθώς και την λογοτεχνική ταυτότητα, σύμφωνα με το όνομα που έχει δοθεί, ως ο Κόλπος των ποιητών. Με τη συνεργασία των τοπικών φορέων και της αυτοδιοίκησης το καλοκαίρι του 2025 οργανώθηκε μία σειρά από πολιτιστικά φεστιβάλ, με στόχο αφενός την ανάδειξη της τοπικής κληρονομιάς και αφετέρου την προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων, με απώτερο σκοπό την οικονομική ανάπτυξη του γηγενή αγροτικού πληθυσμού.

Στα παραπάνω πλαίσια το φυσικό πάρκο και ο δήμος του Portovenere διοργάνωσαν στους διπλανούς οικισμούς Fezzano και Le Grazie φεστιβάλ παραδοσιακού φαγητού, στο οποίο οι επισκέπτες μπορούν να δοκιμάσουν τις σπεσιαλιτέ και τα προϊόντα της περιοχής (Discover Portovenere, 2025). Επιπλέον κάθε χρόνο από το 1969 διοργανώνεται στον Κόλπο των Ποιητών, όπως είναι γνωστή η θαλάσσια περιοχή του Πόρτοβενερε, το φεστιβάλ Τζαζ μουσικής, το οποίο είναι το μακροβιότερο ιταλικό φεστιβάλ Τζαζ, καθώς διαδραματίζεται εδώ και 57 χρόνια και είναι από τα λίγα που διοργανώνονται σε ένα μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, όπως το Portovenere, πράγμα για το οποίο καυχιούνται και οι κάτοικοι της περιοχής (Discover Portovenere, 2025).

Ένα εξίσου σημαντικό καλοκαιρινό δρώμενο, το οποίο συνδυάζει θάλασσα και ιστορία, είναι η πρόκληση κολύμβησης στο Byron Cup. Σύμφωνα με την ιστορία ο Λόρδος Βύρωνας κολυμπούσε στον Κόλπο τον Ποιητών με σκοπό να επισκεφθεί την φίλη του, Shelley, η οποία βρισκόταν στο κοντινό χωριό Σαν Τερένζο, σε μία απόσταση 7,5 χιλιομέτρων. Κάτω από την εκκλησία του Αγίου Πέτρου, την οποία αναφέραμε παραπάνω, υπάρχει ένα σπήλαιο με το όνομα του Λόρδου Βύρωνα. Κάθε Αύγουστο, λοιπόν, πραγματοποιείται το Byron Cup σε ανάμνηση και μίμηση της προσπάθειας του Λόρδου, με μεγάλο αριθμό γηγενών και επισκεπτών να λαμβάνουν μέρος (Timeless Italy Travels, 2018). Τέλος δε θα μπορούσε να παραληφθεί το διασημότερο φεστιβάλ του Portovenere, η Λευκή Μαντόνα (Madonna Bianca). Κάθε χρόνο στις 17 του Αυγούστου λαμβάνει χώρα η γιορτή της Παναγίας, η Λευκή Μαντόνα. Σύμφωνα με την ιστορία το 1399 η πόλη προσβλήθηκε από πανώλη. Ένας πιστός προσευχήθηκε στην εικόνα της Παναγίας και είδε μια λάμψη στα χρώματα. Λίγο καιρό μετά η πανώλη εξαφανίστηκε. Στη μνήμη αυτού του θαύματος ολόκληρη η πόλη φωτίζεται με 2000 ρωμαϊκούς πυρσούς και ακολουθεί πομπή με την εικόνα μέσα στα στενά (Parko Naturale Regionale di Portovenere, 2025).

2.3 Το παράδειγμα της Ρόδου

Η Ρόδος είναι το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και αποτελεί έναν από τους πλέον καταξιωμένους και παγκοσμίου φήμης τουριστικό προορισμό, ο οποίος συνδυάζει με μεγάλη επιτυχία την πλούσια και βαθιά ιστορία με την τουριστική βιομηχανία και την ποιοτική και κοσμοπολίτικη ζωή. Η Ρόδος συνδυάζει την πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά, η οποία διατηρεί τα στοιχεία από κάθε εποχή, μέσα από την αρχαία ακρόπολη της Λίνδου, την Μεσαιωνική Πόλη και τις βυζαντινές εκκλησίες, με την προσφορά ενός ποιοτικού τουριστικού προϊόντος.

Η Ρόδος αποτελείται από δύο τμήματα, την πόλη του Κάστρου και την πόλη έξω από αυτό. Η πόλη του Κάστρου χτίστηκε τον 6ο αιώνα μ.Χ., μετά από τον μεγάλο σεισμό του 515 την εποχή του αυτοκράτορα Αναστασίου και χωριζόταν σε δύο τμήματα, το πρώτο ήταν το Κολλάκιο, όπου βρισκόταν η οδός των ιπποτών, τα καταλύματα των αρχηγών των ταγμάτων (Γλωσσών) των ιπποτών, το παλάτι του μεγάλου Μαγίστρου, το ναό του Αγίου Ιωάννη, το ναό της Παναγίας του Κάστρου κ.α. Το δεύτερο τμήμα ήταν η Χώρα, με την αγορά και το μεταγενέστερο τζαμί του Σουλεϊμάν. Αυτή η χωροταξική διάταξη επικρατεί και σήμερα.

Ας ξεκινήσουμε την ανάλυση με κάποια ιστορικά στοιχεία και μια αναδρομή στο βάθος των αιώνων, ώστε να αποδειχτεί η μεγάλη ιστορία που περικλείει το νησί των Ιπποτών. Από την Νεολιθική εποχή (6.000 - 2.800 π.Χ.) τα ευρήματα που έχουν αποκαλυφθεί είναι σποραδικά. Περισσότερες πληροφορίες έχουν βρεθεί κατά τη μινωική εποχή και την εξάρτηση του νησιού από την θαλασσοκρατία των Μινωιτών έως το 1400 π.Χ., οπότε και αναλαμβάνουν την κυριαρχία αυτή οι Μυκηναίοι.

Η πόλη της Ρόδου ιδρύεται αρκετά αργότερα, περί το 408 π.Χ. από τρείς πόλεις, την Κάμιρο, την Ιαλυσό και τη Λίνδο. Οι θεωρίες σχετικά με την προέλευση του ονόματος ποικίλουν, όμως επικρατέστερος είναι ο συσχετισμός με το ομώνυμο λουλούδι, για αυτό το νησί ονομάζεται και νησί των ρόδων. Σημαντικός για την ιστορία του νησιού είναι και ο περίφημος Κολοσσός της Ρόδου, το ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Σύμφωνα με όσα γράφει ο Πλίνιος, ο κατασκευαστής ήταν ο Χάρης ο Λίνδιος, ένας μαθητής του Λυσίππου και ύστερα από 56 χρόνια το άγαλμα κατεδαφίστηκε, εξαιτίας ενός μεγάλου σεισμού (Παπαϊωάννου, 1989). Προχωρώντας στους αιώνες το σημαντικότερο ορόσημο της ιστορίας του νησιού, από το οποίο έλαβε και το άλλο όνομά του, το οποίο είναι γνωστό παγκοσμίως και το χρησιμοποιεί ως επωνυμία (branding) στο διαδίκτυο και στην σύνδεση του με τον τουρισμό, είναι η περίοδος της Ιπποτοκρατίας. Η κατοχή του νησιού από τους ιππότες ξεκινάει το 1309 έως την κατάκτηση από του Οθωμανούς το 1522. Την περίοδο των σταυροφοριών, με τους πολέμους

στην περιοχή της Παλαιστίνης και του Ισραήλ ανέρχεται το τάγμα των νοσοκόμων, το οποίο μετέπειτα ονομάστηκε Τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ, γνωστό ως Ιωαννίτες Ιππότες και αργότερα ως Ναΐτες, επειδή τους παραχωρήθηκε για κατάλυμα το μέρος, όπου ήταν χτισμένος ο ναός του Σολομώντα. Μετά από την εκδίωξη του τάγματος των Ναϊτών το 1291 από την Παλαιστίνη, πέρασαν στην Κύπρο, ωστόσο δεν μπορούσαν να μείνουν εκεί για πολύ, καθώς χρειάζονταν μία σταθερή βάση. Η στρατηγική θέση της Ρόδου, ανάμεσα στην Κρήτη και την Κύπρο και σε κοντινή απόσταση από την Παλαιστίνη, καθώς και η θαλάσσια εποπτεία που προσφέρει το νησί με τα φρούρια του, το κατέστησαν ιδανικό μέρος για τους ιππότες, οι οποίοι ολοκλήρωσαν την κατάληψη του νησιού και της πόλης της Ρόδου στις 15 Αυγούστου του 1309 (Δελένδας, 1925 και Luttrell, 2000).

Μεγάλα προβλήματα για τους Ναΐτες της Ρόδου υπήρξαν οι θαλάσσιες επιδρομές των Σύριων και οι επιθέσεις των Οθωμανών. Η πρώτη πολιορκία της Ρόδου από τους Οθωμανούς έγινε το 1480 και έληξε με νίκη των ιπποτών, ωστόσο η δεύτερη πολιορκία υπό τον Σουλεϊμάν ήταν επιτυχημένη και το 1522 το νησί περνά στα χέρια του σουλτάνου.

Από την ιπποτική περίοδο σώζονται τα περισσότερα μνημεία σχεδόν ανέπαφα, όπως το κάστρο, τα δημόσια κτίρια, το Καστέλλο, δηλαδή το παλάτι του Μεγάλου Μάγιστρου και ο ναός του Αγίου Ιωάννη, προστάτη των Ιωαννιτών ιπποτών κ.α.

Η ανακήρυξη του Νέου Ελληνικού Κράτους βρίσκει τη Ρόδο κάτω από την οθωμανική κυριαρχία, με καθεστώς αυτοδιοίκησης, το οποίο διατηρήθηκε όλο τον 19ο αιώνα. Το 1911 η Ιταλία κήρυξε πόλεμο κατά της Τουρκίας, για να προσαρτήσει περιοχές, ώστε να ιδρύσει αποικίες. Για να καταφέρουν να κόψουν τις θαλάσσιες γραμμές ανεφοδιασμού της Τουρκίας μέσω των λιμανιών της Μικράς Ασίας, οι Ιταλοί χρειάζονται νησιωτικές ναυτικές βάσεις. Αυτό οδήγησε στον αποκλεισμό της Ρόδου από το ιταλικό πολεμικό ναυτικό και στις 6 του Μάη η πόλη της Ρόδου καταλήφθηκε. Η ιταλική κατοχή των Δωδεκανήσων διήρκεσε 31 χρόνια έως την επικράτηση των γερμανικών στρατευμάτων το 1943, έπειτα από την συνθηκολόγηση της Ιταλίας με τους Συμμάχους και το 1947 με τη συνθήκη του Παρισιού τα Δωδεκάνησα προσαρτώνται οριστικά στο ελληνικό κράτος (Διαμαντής, 2023, Παπαχριστοδούλου, 1994 και Τσιρπανλής, 1998).

Η πόλη της Ρόδου είναι γεμάτη από πολιτισμικά μνημεία, αρχαία και μεσαιωνικά κυρίως κτίσματα. Τα οχυρωματικά έργα των ιπποτών περικλείουν την πόλη, χτισμένα από τα υλικά των βυζαντινών τειχών. Υπήρχαν τρείς αμυντικοί δακτύλιοι, το εξωτερικό τείχος με τους πύργους ανά διαστήματα, το τείχος του Κολλάκιου, όπου έμεναν οι ιππότες και το παλάτι του

μεγάλου Μαγίστρου, το οποίο λειτουργούσε ως προμαχώνας (Μίγκος και Hughes, 1993). Αρκετές σε αριθμό είναι οι μεσαιωνικές πύλες και οι εκκλησίες που σώζονται (Triposkoufi & Tsitouri, 2002). Από τα πιο σπουδαία και όμορφα κτίρια στην πόλη της Ρόδου, είναι το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου, χτισμένο στη βορειοδυτική πλευρά του κάστρου, κοντά στη σύγχρονη μαρίνα, η κατασκευή του οποίου ξεκίνησε λιγά χρόνια μετά την εγκατάσταση των ιπποτών στο νησί περί το 1309 μ.Χ.

Εικόνα 5. Η μαρίνα του Μανδρακίου και πίσω το παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου. Πηγή: Καστρολόγος, Κάστρα της Ελλάδας.

Η τοπική αυτοδιοίκηση του νησιού ξεκίνησε από το 2015, όπως αναφέρεται στο επιχειρησιακό πλάνο για την πενταετία 2015-2019, τις ενέργειες για την προώθηση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, σχετίζοντάς την με ένα αναπτυγμένο και βελτιωμένο τουριστικό προϊόν. Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν ενέργειες για την βελτίωση των υποδομών τουρισμού, για την βελτίωση των σημάνσεων των αρχαιολογικών χώρων, την υποστήριξη του τουρισμού κρουαζιέρας μέσα από την επικοινωνία με εξειδικευμένα γραφεία, την αποστολή φυλλαδίων κ.α. (Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Ρόδου, 2015). Το 2024 έγιναν ορατά τα αποτελέσματα του παραπάνω σχεδιασμού, καθώς υπήρξε χρονιά ρεκόρ για τα τουριστικά νούμερα του νησιού. Όπως ανάρτησε ο δήμος Ρόδου, μέχρι τον Σεπτέμβριο οι αφίξεις γνώρισαν αύξηση της τάξεως 12-13% και 3.5 εκατομμύρια τουρίστες, οι οποίοι έφθασαν στο

νησί με αεροπλάνα, κρουαζιερόπλοια και καταμαράν (Δήμος Ρόδου, 2025). Ο θαλάσσιος τουρισμός φαίνεται να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς στο νησί, αφού προσέγγισαν το λιμάνι 264 κρουαζιερόπλοια το 2024, ενώ ο αριθμός αυξήθηκε σε 450 το πρώτο εξάμηνο του 2025. Όπως αναφέρει ο αντιδήμαρχος τουρισμού, σε αυτή την επιτυχία συνέβαλλαν η συνεργασία των τοπικών φορέων και η στρατηγική σχεδίαση, η οποία περιλάμβανε συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, προβολή με διάφορα μέσα φυσικά και ψηφιακά, με αλλαγές και βελτίωση των υποδομών, καθώς και με συνεργασία με τουριστικούς φορείς του εξωτερικού (Δήμος Ρόδου, 2024).

Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη του νησιού οφείλεται και στις μαρίνες ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών. Εκτός από το εμπορικό λιμάνι που απευθύνεται σε μεγαλύτερου βεληνεκούς πλοία, υπάρχουν δυο μαρίνες, η μαρίνα Μανδρακίου , η οποία βρίσκεται έξω από την μεσαιωνική πόλη, όπου σύμφωνα με τους μύθους εκεί βρισκόταν ο Κολοσσός, και η νέα μαρίνα Ρόδου, η οποία βρίσκεται δίπλα από το εμπορικό λιμάνι και διαθέτει 400 θέσεις ελλιμενισμού.

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι στόχος κλειδί για την βιώσιμη ανάπτυξη της Ρόδου και βασικό μέλημα των τοπικών φορέων είναι βελτίωση των υποδομών και των υπηρεσιών που προσφέρουν στους επισκέπτες, ώστε να εισέλθει το νησί σε μία νέα φάση, η οποία αντικατοπτρίζει την ανάπτυξη του yachting στην Μεσόγειο (Beyond the sea, 2025). Για το λόγο αυτό η Ρόδος φιλοξένησε το 2024 φιλοξένησε το Διεθνές Φεστιβάλ Θαλάσσιου Τουρισμού, το οποίο έλαβε μέρος στη μαρίνα του Μανδρακίου. Εκτός από τα σεμινάρια και τις ομιλίες πάνω στον θαλάσσιο τουρισμό, δεν έλειψαν και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις με ορχήστρες και παραδοσιακούς χορούς, υπενθυμίζοντας ότι οι τουριστικές υπηρεσίες πρέπει να συνδυάζονται με την προώθηση της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς(Δήμος Ρόδου, 2025). Στην προσπάθεια των τοπικών φορέων για την ανάπτυξη και την προβολή της τοπικής κληρονομιάς του νησιού, το 2007 ιδρύθηκε το Διεθνές Φεστιβάλ Ρόδου, το οποίο λαμβάνει χώρα μέσα στο παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου και επικεντρώνεται στην κλασική μουσική την όπερα, τα μιούζικαλ και την κινηματογραφική μουσική. Άλλο ένα δρώμενο το οποίο συνδυάζει τον θαλάσσιο τουρισμό με τις πολιτιστικές και ναυτικές παραδόσεις των νησιών του Αιγαίου, είναι ο ιστιοπλοϊκός αγώνας που διαδραματίζεται τον Ιούλιο. Ο πρώτος αγώνας ξεκινά στην μαρίνα της Κω και τελειώνει στη Κάλυμνο. Ο δεύτερος από την Κάλυμνο στη Νίσυρο, από εκεί στη Χάλκη και τέλος στη μαρίνα της Ρόδου. Σε κάθε στάση λαμβάνουν χώρα μικρά φεστιβάλ με τοπικές λιχουδιές και μουσική (Rodos Cup, 2025).

2.4 Το παράδειγμα της Πρέβεζας

Η πόλη της Πρέβεζας βρίσκεται στην Ήπειρο, είναι μια παράκτια πόλη με λιμάνι και είναι πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Βρίσκεται στον Αμβρακικό κόλπο, απέναντι από το Άκτιο, με το οποίο ενώνεται διαμέσου μίας υποθαλάσσιας τεχνητής σήραγγας. Η πόλη είναι νεότερη χρονολογικά με την πρώτη αναφορά να γίνεται στο Χρονικό του Μωρέως το 1292 μ.Χ. Το όνομα της οφείλεται στη σλάβικης προέλευσης λέξη <<perevoz>> που σημαίνει πέρασμα, ενώ άλλη θεωρία θέλει το όνομα να προέρχεται από την ιταλική λέξη <<prevesione>>, η οποία μεταφράζεται ως προμήθειες/εφόδια (Κατσικοβόρδος, 1988, σ. 49-50).

Ιστορικά, τα πρώτα σημάδια κατοίκησης στην περιοχή χρονολογούνται γύρω στο 100.000 π.Χ., κατά την Παλαιολιθική περίοδο, στην βραχοσκεπή στο Ασπροχάλικο και στην περιοχή της ερυθρογής του Κοκκινόπηλου. Κατά τους ιστορικούς χρόνους η Πρέβεζα δεν υπήρχε, ωστόσο υπάρχουν αναφορές, ότι στην περιοχή υπήρχε λιμάνι, το οποίο χρησιμοποιούσε ο βασιλιάς Πύρρος Ά. Βέβαια η περιοχή είχε άλλες σημαντικές αρχαίες και ρωμαϊκές πόλεις, όπως η Κασσώπη και το Βουχέτιον και αργότερα η Νικόπολη.

Μετά την ρωμαϊκή κατοχή από το 168 π.Χ., το 31 π.Χ., λαμβάνει χώρα η διάσημη ναυμαχία του Ακτίου, η οποία καθόρισε την τύχη του δυτικού κόσμου και έληξε την εμφύλια διαμάχη ανάμεσα στον Οκταβιανό Αύγουστο και του συνασπισμού του Μάρκου Αντωνίου και της Κλεοπάτρας. Έπειτα από τη μεγάλη του νίκη, ο Αύγουστος ίδρυσε την πόλη της Νίκης, η οποία είχε πολιτική σημασία και πολλούς συμβολισμούς. Η Νικόπολη εξελίσσεται σε σπουδαία πόλη και γνωρίζει τεράστια ακμή στα χρόνια του Ιουστινιανού, ως θρησκευτική μητρόπολη, γεμάτη μεγαλοπρεπείς βασιλικές με ψηφιδωτούς διακόσμους. Η πόλη διέθετε, μεταξύ άλλων, από τα πρώτα της χρόνια ωδείο, θέατρο, στάδιο και υδραγωγείο, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση (55 χιλιομέτρων), ρωμαϊκό υδραγωγείο στον ελλαδικό χώρο (Ρήγινος και Κατερίνη, 2009).

Εικόνα 6. Τμήμα του ρωμαϊκού υδραγωγείου. Πηγή: Voyagers.gr

Η Νικόπολη βρίσκεται πολύ κοντά στην σημερινή πόλη της Πρέβεζας, μόνο 6 χιλιόμετρα απόσταση και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής (Ρήγινος και Κατερίνη, 2009).

Μετά τον 10ο αιώνα μ.Χ. η Νικόπολη παρακμάζει και τον 11ο ιδρύθηκε η Πρέβεζα, ως ψαροχώρι αρχικά, από Έλληνες και Βενετούς ψαράδες. Η στρατηγική της θέση και το λιμάνι της Πρέβεζας έγιναν αντικείμενα διαμάχης ανάμεσα σε Βενετούς και Οθωμανούς έως το 1718, όταν και κατοχυρώθηκε στους Βενετούς μέχρι το 1797. Τότε πέρασε στα χέρια των Γάλλων για ένα χρόνο κι ύστερα καταλήφθηκε από τον Αλή Πασά (Παπαγεωργίου, 1993). Από τότε έμεινε στα χέρια των Οθωμανών μέχρι την απελευθέρωσή της στις 21 Οκτωβρίου 1912. Κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η σημασία του λιμανιού ήταν μεγάλη, για αυτό τον λόγο βομβαρδίστηκε επανειλημμένα από την ιταλική αεροπορία, ώστε να εμποδιστεί η μεταφορά προμηθειών στον ελληνικό στρατό στην Αλβανία.

Ο πολιτισμικός πλούτος της Πρέβεζας και της γύρω περιοχής είναι μεγάλος με μνημεία από διαφορετικές εποχές και κουλτούρες. Τονίσαμε παραπάνω τη σημασία της Νικόπολης, ωστόσο ας εξετάσουμε κάποια μνημεία μέσα στην πόλη.

Ένα από τα γνωστότερα σημεία μέσα στο κέντρο της Πρέβεζας είναι ο ενετικός πύργος του ρολογιού, ο οποίος χρονολογείται το 1752 μ.Χ (Πρέβεζα, 2025). Στην πόλη βρίσκονται τρία κάστρα: το κάστρο του Αγίου Γεωργίου, του Αγίου Ανδρέα και του Παντοκράτορα. Το όνομα Παντοκράτορας δόθηκε από τον ναό που υπήρχε στο σημείο ανέγερσης του κάστρου, του οποίου το αρχικό όνομα ήταν Ούτς-Καλέ, δηλαδή εξωτερική ακρόπολη. Χτίστηκε μέτα την κατάληψη της Πρέβεζας από τον Αλή Πασά το 1807, μαζί με το κάστρο του Αγίου Γεωργίου. Η τοποθεσία του κάστρου του Παντοκράτορα έχει στρατηγική σημασία, καθώς τοποθετήθηκε στην είσοδο του Αμβρακικού κόλπου και εξυπηρετούσε στην παρατήρηση και φρούρηση της περιοχής (Καστρολόγος, 2025).

Η περιοχή της Πρέβεζας χρησιμοποιήθηκε για εμπόριο, ήδη από τα ελληνιστικά χρόνια, πράγμα το οποίο συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ωστόσο η τουριστική ανάπλαση της Πρέβεζας προχώρησε σε μεγάλο βαθμό τις τελευταίες δεκαετίες, αξιοποιώντας τις όμορφες παραλίες, την πολιτιστική κληρονομιά και τη τουριστική μαρίνα. Η νέα μαρίνα της Πρέβεζας άνοιξε τις πόρτες της στους επισκέπτες το 2019, διαθέτοντας 300 θέσεις ελλιμενισμού σκαφών πολυτελείας και ιστιοπλοϊκών (Greek Marinas Association, 2025). Απόδειξη των καλών στρατηγικών πρακτικών της τοπικής κοινότητας και της ανάδειξης της Πρέβεζας σε διαδεδομένο προορισμό θαλάσσιου τουρισμού αποτελεί η πληρότητα, η οποία σημειώθηκε κατά την τουριστική περίοδο του 2025 (CNN GREECE, 2025).

Η Πρέβεζα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό της, για αυτό το λόγο η τοπική αυτοδιοίκηση προσπαθεί να βελτιώσει και να επεκτείνει το τουριστικό προϊόν που προσφέρει. Σύμφωνα με τον επιχειρησιακό προγραμματισμό του δήμου Πρέβεζας σημαντική προσπάθεια θα γίνει για την περαιτέρω ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, στοχεύοντας στην προώθηση του πολιτιστικού και θαλάσσιου τουρισμού, καθώς και σε άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Εκτός από την μαρίνα ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών, σημαντικός παράγοντας για τον τουρισμό της περιοχής είναι ο ελλιμενισμός κρουαζιερόπλοιων, ο οποίος ταλανίζει την τοπική κοινότητα την τελευταία δεκαετία (Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Πρέβεζας 2020-2024, 2021). Το 2024 το δημοτικό συμβούλιο της Πρέβεζας, σε συνεδρίαση του, πρότεινε την δημιουργία επιβατηγού σταθμού κρουαζιερόπλοιων και σε συνδυασμό με το κοντινό αεροδρόμιο του Ακτίου, να καταστεί η Πρέβεζα τερματικός σταθμός κρουαζιέρων στη Μεσόγειο (Δήμος Πρέβεζας, 2024). Επιπλέον υπογραμμίστηκε για άλλη μία φορά η σημασία του πολιτισμού στο εγχείρημα της ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Σημαντικός παράγοντας στην αναγνώριση και στην δημοσιότητα της Πρέβεζας, ως προορισμού τουρισμού

πολυτελείας, είναι η διαφήμιση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος παγκοσμίως. Το δημοτικό συμβούλιο υπογραμμίζει, ότι ζωτικής σημασίας είναι οι συμμετοχές σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις και εξειδικευμένες θεματικές τουρισμού, όπως ο τουρισμός πολυτελείας, yachting, κρουαζιέρας κ.α. Χρειάζεται, επίσης η υλοποίηση προγραμμάτων μάρκετινγκ και η προβολή τους σε αεροπορικές εταιρείες και γραφεία τουρισμού διεθνώς. Στην εποχή του ψηφιακού μετασχηματισμού και της τεχνητής νοημοσύνης, σημαντική είναι η προώθηση προϊόντων στον ψηφιακό περιβάλλον και η σύσταση διαδικτυακών τόπων, όπου οι επισκέπτες μπορούν εύκολα να γνωρίσουν τις υπηρεσίες που προσφέρονται και τις δυνατότητες της Πρέβεζας, ως τουριστικού προορισμού (Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Πρέβεζας 2020-2024, 2021, Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Πρέβεζας, 2025, Δήμος Πρέβεζας, 2024 και INSETE, 2025).

Στην προσπάθεια προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς οι τοπικοί φορείς έχουν θεσπίσει ένα φεστιβάλ Τζαζ μουσικής, το οποίο διαδραματίζεται κάθε χρόνο στα τέλη του Μαΐου. Ξεκίνησε το 2003 ως μικρή γιορτή με ελληνική μουσική, ωστόσο έγινε γνωστό διεθνώς, προσελκύοντας πλέον διάσημους καλλιτέχνες από το εξωτερικό. Το 2025 το φεστιβάλ έγινε στον παραλιακό δρόμο της Πρέβεζας, με φόντο το λιμάνι και τα τουριστικά σκάφη, δίνοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες να το παρακολουθήσουν από απόσταση αναπνοής. Επιπλέον, το 2025 έλαβαν χώρα τα 11α <<Εν Νικοπόλεια Άκτια>>, ένα δρώμενο, το οποίο συνδυάζει τον χώρο της αρχαίας Νικόπολης, την Πρέβεζα και την θαλάσσια περιοχή του Αμβρακικού, μέσα από αγώνες δρόμου, κολύμβησης, μουσικές συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις (Τουριστικός Οδηγός Πρέβεζας και Preveza Today, 2025). Επιπρόσθετα η μαρίνα της Πρέβεζας, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, διοργάνωσε στο χώρο του λιμανιού, βραδιές κινηματογράφου για παιδιά και ενήλικους (Preveza Marina, 2025).

Το Δημοτικό Ναυτικό Μουσείο Πρέβεζας, από την άλλη πλευρά δεν μένει κι αυτό αμέτοχο, καθώς εκτός από την κύρια έκθεσή του, η οποία βασίζεται στην ιστορική ναυμαχία του Ακτίου, διοργάνωσε τον Αύγουστο του 2025 μία πολιτιστική βραδιά με ζωντανή μουσική, οινογνωσία και εργαστήρια δημιουργίας αναμνηστικών κεριών από τους επισκέπτες (Τομή στην ενημέρωση, 2025). Το αρχαιολογικό μουσείο Νικοπόλεως διοργάνωσε με τη σειρά του διάφορες εκδηλώσεις τους καλοκαιρινούς μήνες, με μία από αυτές να είναι η Αυγουστιάτικη Πανσέληνος. Πρόκειται για μία πανελλήνια εκδήλωση του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία υλοποιείται σε 71 αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία. Το μουσείο της Νικόπολης διοργάνωσε μία μουσικοχορευτική παράσταση στο αρχαίο ρωμαϊκό ωδείο (Υπουργείο Πολιτισμού, 2025 και Preveza Today, 2025).

Ένας νέος και ιδιαίτερα ελκυστικός πολιτιστικός χώρος δημιουργήθηκε το 2016 στην παραθαλάσσια περιοχή της Πρέβεζας. Πρόκειται για την πρώτη πλωτή σκηνή όπερας στην Ελλάδα, κατασκευασμένη από ανακυκλώσιμα υλικά και ονομάζεται <<Η Όπερα του Νερού και του Ονείρου>>. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση αυτού του εγχειρήματος, αποτελεί εξολοκλήρου ένα έργο τέχνης, το οποίο στην πορεία χρησιμοποιήθηκε για πολιτιστικά δρώμενα, αφού κατασκευάστηκε με πάνω από 30.000 κουτάκια αναψυκτικών. Αποτελεί ένα πρωτότυπο κόσμημα για την πόλη, το οποίο συγκεντρώνει κάθε χρόνο πλήθος καλλιτεχνών και επισκεπτών από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο (Πρέβεζα, 2025).

2.5 Σύγκριση των τεσσάρων παράκτιων πόλεων

Μέσα από την έρευνα των τεσσάρων παραδειγμάτων παρατηρούμε, ότι υπάρχουν κοινά στοιχεία στην συγκρότηση των πόλεων και στις πρακτικές, με τις οποίες εντάσσουν τον θαλάσσιο και τον πολιτισμικό τουρισμό στα επιχειρησιακά τους σχέδια. Αρχικά οι τέσσερεις πόλεις είναι παράκτιες ή νησιωτικές (στην περίπτωση της Ρόδου), με στρατηγικές θέσεις στον θαλάσσιο χώρο. Ιστορικά και οι τέσσερεις διαθέτουν διαχρονική ιστορία, με τις παρουσίες των Ρωμαίων και των Βενετών, ως προς τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, να είναι αισθητές μέχρι σήμερα. Τα οχυρωματικά έργα είναι φανερά και στις τέσσερεις πόλεις, καθώς τα φρούρια διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πολιτισμική κληρονομιά κάθε περιοχής. Εκτός από τα κάστρα, κάθε περιοχή διαθέτει μεγάλο πολιτιστικό πλούτο και οι τρεις στις τέσσερεις πόλεις είναι εγγεγραμμένες στον κατάλογο της UNESCO, με εξαίρεση την περίπτωση της Πρέβεζας. Τα μνημεία και τα μουσεία κάθε περιοχής δεν χρησιμοποιούνται μόνο ως αξιοθέατα, αλλά συμβάλλουν στην περεταίρω προβολή και προώθηση της πολιτισμικής κληρονομίας, με πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ να λαμβάνουν χώρα στους εσωτερικούς ή προαύλιους χώρους τους. Στον τομέα του θαλάσσιου τουρισμού παρατηρείται, ότι οι τέσσερεις περιπτώσεις διαθέτουν μαρίνες ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών και είναι σταθμοί κρουαζιέρων, μικρής ή μεγάλης κλίμακας.

Για την σύνδεση των δύο όρων παρατηρούμε, ότι οι τέσσερεις περιοχές αξιοποιούν την καλοκαιρινή σεζόν, κατά την οποία οι τουριστικές εισροές είναι μεγαλύτερες και οι δύο όροι είναι βασικοί πυλώνες, γύρω από τους οποίους συγκροτούνται τα τουριστικά προϊόντα. Στις περιπτώσεις της Ρόδου, του Τρογκίρ και του Πορτοβένερε, οι μαρίνες είναι χτισμένες κοντά σε ιστορικά μνημεία, δημιουργώντας ένα πολιτισμικό πλαίσιο στην θαλάσσια εμπειρία. Επιπλέων στην περίπτωση της μαρίνας του Μανδρακίου στην Ρόδο, η τοποθεσία της

σύγχρονης μαρίνας, συνδέεται με το αρχαίο λιμάνι και την τοποθεσία του θρυλικού Κολοσσού. Επίσης και οι τέσσερεις περιοχές διοργανώνουν πολιτιστικά δρόμενα την περίοδο του καλοκαιριού, τα οποία λαμβάνουν χώρα σε αρχαιολογικούς και παραθαλάσσιους χώρους, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους επισκέπτες να τα παρακολουθήσουν. Παρατηρούμε, ότι ο πολιτισμικός τουρισμός, μέσα από την ιστορία και τα αρχαιολογικά κατάλοιπα της κάθε περιοχής, είναι αυτός που συνέβαλε στην ανάδειξη των τεσσάρων παραδειγμάτων σε τουριστικούς προορισμούς. Στη συνέχεια εκμεταλλευόμενες την φυσική ομορφιά και τη δυνατότητα ανέγερσης νέων υποδομών, οι περιοχές άρχισαν να συγκεντρώνουν επισκέπτες θαλάσσιου τουρισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Σύγκριση των τεσσάρων παραδειγμάτων

ΠΟΛΕΙΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΑΡΙΝΑΣ
ΤΡΟΓΚΙΡ	12.393	ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΜΕΡΛΕΝΓΚΟ	232 ΘΕΣΕΙΣ
ΠΟΡΤΟΒΕΝΕΡΕ	3.200	ΚΑΣΤΡΟ ΝΤΟΡΙΑ	40 ΘΕΣΕΙΣ
ΡΟΔΟΣ	54.000	ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΟΛΗ	400 ΘΕΣΕΙΣ
ΠΡΕΒΕΖΑ	19.000	ΚΑΣΤΡΟ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡΑ	300 ΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Ανάλυση της Θεσπρωτίας

3.1 Γεωμορφολογική και ιστορική ανάλυση της Θεσπρωτίας

Η Θεσπρωτία με πρωτεύουσα την πόλη της Ηγουμενίτσας συνορεύει στον Βορρά με την Αλβανία, στο Νότο με τον νομό Πρέβεζας, Ανατολικά με τον νομό Ιωαννίνων και Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος. Ως αποτέλεσμα του προγράμματος <<Καλλικράτης>> του 2011, χωρίζεται σε τρείς δήμους, τον δήμο Ηγουμενίτσας, Φιλιατών και Σουλίου. Η έκταση της Θεσπρωτίας ανέρχεται στα 1.515 τετραγωνικά χιλιόμετρα και η μορφολογία της είναι κατά 70% ορεινή. Το μεγαλύτερο υψόμετρο τοποθετείται στα Όρη του Τσαμαντά ή αλλιώς Μουργκάνα, στα 1.896μ. Οι πεδιάδες είναι λιγοστές στην Θεσπρωτία με κυριότερες την πεδιάδα δίπλα από τις εκβολές του ποταμού Καλαμά, η οποία ενώνεται με την πεδιάδα της Ηγουμενίτσας, την πεδιάδα της Παραμυθιάς, του Μαργαριτίου και της Πλαταριάς. Το κλίμα της περιοχής χωρίζεται σε μεσογειακό στις παραθαλάσσιες περιοχές με ήπιους χειμώνες και ξηρά καλοκαίρια και ηπειρωτικό στα ορεινά με χιονοπτώσεις και χαμηλές θερμοκρασίες τον χειμώνα, αλλά πιο δροσερά καλοκαίρια (Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας, 2025).

Τα πρώτα ευρήματα ανθρώπινης κατοίκησης στη Θεσπρωτία χρονολογούνται στην Παλαιολιθική εποχή περίπου 100.000 χρόνια πριν, όταν οι άνθρωποι ήταν πλήρως εξαρτώμενοι από το φυσικό περιβάλλον, ζούσαν ως νομάδες κυνηγοί και τροφοσυλλέκτες, χωρίς μόνιμη εγκατάσταση. Στα τέλη της Νεολιθικής εποχής περίπου το 3500 π.Χ. δημιουργήθηκαν οι πρώτοι ημιμόνιμοι οικισμοί, χωρίς να εγκαταλειφθούν τα σπήλαια, τα οποία τα χρησιμοποιούσαν ως αποθηκευτικούς χώρους. Η εικόνα της Θεσπρωτίας αλλάζει από τον 14ο αιώνα π.Χ. κι έπειτα, με σημαντικό σταθμό την αποίκηση της περιοχής από τους Μυκηναίους, οι οποίοι ίδρυσαν οχυρωμένες εγκαταστάσεις στους νότιους όρμους της περιοχής (Κάντα - Κίτσου κ.α., 2008, σελ. 15-17)

Οι θεσπρωτοί ήταν γνωστοί στα χρόνια του Ομήρου, με αναφορές για τις επισκέψεις του Οδυσσέα στην περιοχή με τελευταία την επίσκεψη στο Νεκρομαντείο του Αχέροντα, με σκοπό την εύρεση του μάντη Τειρεσία, ώστε να τον ρωτήσει πληροφορίες για το ταξίδι της επιστροφής του στην Ιθάκη. Ο ποταμός Αχέροντας ήταν

από την αρχαιότητα γνωστός ως οι πύλες Άδη, πράγμα το οποίο συνέβαλλε στην σημερινή τουριστική δραστηριότητα της περιοχής. Επιπλέον αναφορά στην Ιλιάδα θέλει τους Θεσπρωτούς να λαμβάνουν μέρος στην εκστρατεία με 22 πλοία (Οικονόμου, 1979, σελ. 26).

Από την Υστεροελλαδική εποχή (1100 π.Χ.) έως τον 5ο αιώνα η Θεσπρωτία καταλάμβανε μεγάλη έκταση, εκτεινόμενη από τον Αμβρακικό κόλπο μέχρι τον ποταμό Καλαμά και από την περιοχή δυτικά της πεδιάδας των Ιωαννίνων μέχρι το Ιόνιο Πέλαγος, οργανωμένη σε μικρά φύλα, τα οποία είχαν έναν αρχηγό/βασιλιά. Σύμφωνα με αναφορά του Θουκυδίδη, οι Θεσπρωτοί αρχικά ήταν <<αβασίλευτοι>>. Σημαντικό ορόσημο για την Θεσπρωτία αποτελεί ο 4ος αιώνας, όταν η εξάπλωση των Μολοσσών με την κατάληψη της Δωδώνης, αναγκάζει τους Θεσπρωτούς να συσπειρωθούν. Έτσι οι μικρές ατείχιστες κώμες συνοικίζονται σε οργανωμένους τειχισμένους οικισμούς. Παράλληλα δημιουργείται το Κοινό των Θεσπρωτών με έδρα αρχικά την Ελέα και ύστερα τα Γίτανα, το οποίο αποτελούσε πολιτικό όργανο των Θεσπρωτικών φύλων και στο πλαίσιό του κόπηκαν τα πρώτα νομίσματα περί το 360-330 π.Χ. (Δάκαρης Σ., 1972). Ωστόσο, η μεγάλη δύναμη των Μολοσσών υποχρέωσε τους Θεσπρωτούς να προσχωρήσουν στο κοινό των Ηπειρωτών, με το οποίο ταυτίζεται στο εξής η ιστορία τους. Το κοινό των Ηπειρωτών στη συνέχεια αναλαμβάνει ο βασιλιάς των Μολοσσών ο Πύρρος (295-272 π.Χ.). Επί της βασιλείας του, η Ήπειρος έγινε ένα ισχυρό κρατίδιο, το οποίο διεύρυνε τα σύνορά του, με βλέψεις στην γειτονική Ιταλία, μέσα από τις εκστρατείες του Πύρρου εναντίον των Ρωμαίων (Οικονόμου, 1979, σελ. 32-33).

Τα Θεσπρωτικά φύλα συντάχθηκαν στο πλευρό του βασιλιά Φίλιππου Έ στον πρώτο πόλεμο της Μακεδονίας ενάντια στους Ρωμαίους. Την ίδια στάση κράτησαν και στον τρίτο μακεδονικό πόλεμο, υποστηρίζοντας τον βασιλιά Περσέα. Ωστόσο μετά τη συντριβή του τελευταίου στη μάχη της Πύδνας το 168 π.Χ. η Θεσπρωτία καταλήφθηκε εύκολα από τους Ρωμαίους τον επόμενο χρόνο (167 π.Χ.) (Οικονόμου, 1979 σελ. 34-36, , Κάντα-Κίτσου κ.α., 2008, σελ. 23 και Σάρρας, 1998, σελ. 103).

Με την διοικητική διαίρεση που εφάρμοσε ο Διοκλητιανός τον 3ο αιώνα μ.Χ., η Ήπειρος χωρίστηκε σε Νέα και Παλαιά, με την Θεσπρωτία να εντάσσεται στην Παλαιά. Από το 1204 μ.Χ. η Θεσπρωτία ακολουθεί την πολυτάραχη ιστορία του Δεσποτάτου της Ηπείρου, έως το 1430, οπότε καταλαμβάνεται από τους Οθωμανούς (Οικονόμου, 1979, σελ. 38 και 40-43). Τον 18ο και 19ο αιώνα με τις πρώτες εξεγέρσεις

των Ελλήνων, έλαβαν χώρα και οι αγώνες του Σουλίου έναντι του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, έως το 1803 και την πτώση του Σουλίου (Οικονόμου, 1979, σελ. 58-62).

Η απελευθέρωση της Θεσπρωτίας από την οθωμανική κυριαρχία έγινε κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους και συγκεκριμένα στις 23 Φεβρουαρίου του 1913. Κατά τον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο η Θεσπρωτία ήταν από τις πρώτες περιοχές που δέχθηκαν την ιταλική επίθεση το πρωί της 28ης Οκτωβρίου, λόγω της στρατηγικής της θέσης και της άμεσης γειτνίασής της με την Αλβανία, την οποία οι Ιταλοί είχαν καταλάβει από το 1939 (Η ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΗ, 2022).

3.2 Αρχαιολογικό και πολιτιστικό υπόβαθρο

Τα αρχαιολογικά κατάλοιπα από διάφορες περιόδους είναι σκορπισμένα σε όλες τις πλευρές της Θεσπρωτίας. Ο σπουδαίος καθηγητής και αρχαιολόγος Σωτήρης Δάκαρης ανέλαβε πολλές ανασκαφές σε όλη την Θεσπρωτία. Τα περισσότερα ευρήματα αποκαλυφθήκαν στα μεγάλα οικιστικά κέντρα της αρχαίας Θεσπρωτίας, τα οποία χρονολογούνται στον 4ο αιώνα π.Χ.. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η αρχαία Ελέα, κοντά στο σημερινό χωριό Βέλιανη, αποτέλεσε την πρώτη πρωτεύουσα του κοινού των Θεσπρωτών. Το όνομα βεβαιώνεται από τα νομίσματα που βρέθηκαν με την επιγραφή <<ΕΛΕΑΙ (ΩΝ)>> (Δάκαρης, 1972, σελ. 37). Η θέση του οχυρωμένου οικισμού κατέχει την κορυφή ενός υψώματος, στο εσωτερικό της οποίας διατηρούνται αρκετά λείψανα οικοδομημάτων, τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη οργανωμένου πολιτικού και εμπορικού κέντρου, χτισμένο με το πολεοδομικό σύστημα, με μία κεντρική οδική αρτηρία και δημόσια κτήρια, όπως στοές και θέατρο (Σάρρας, 1998, σελ. 136).

Εικόνα 7. Αεροφωτογραφία του οικισμού της Ελέας. Πηγή: Κάντα-Κίτσου κ.α., 2008

Η πόλη της Ελίνας ή το σημερινό Δυμόκαστρο δυτικά του τουριστικού χωριού Πέρδικα, αποτελεί ένα ακόμα οικιστικό κέντρο, με οχύρωση, η οποία ξεκινάει από το ύψωμα που τοποθετείται ο οικισμός και φθάνει έως τη θάλασσα, χωρισμένη σε τρία τμήματα. Διαθέτει τρεις ακροπόλεις με πύργους και ήταν το κέντρο ενός θεσπρωτικού φύλου, των Ελινών (Λάζαρη κ.α., 2008, σελ. 22 και 31-34).

Εικόνα 8. Αεροφωτογραφία του ανατολικού τμήματος της ακρόπολης Α στο Δυμόκαστρο. Πηγή: Λάζαρη κ.α., 2008

Δυτικά του σύγχρονου οικισμού του Γεροπλάτανου, δεσπόζει στην κορυφή λόφου ο οχυρωμένος οικισμός της Ντόλιανης, τον οποίο ο Σωτήριος Δάκαρης ταυτίζει με την αρχαία Φανοτή, την έδρα του θεσπρωτικού φύλου των Φανοτέων. Ο οικισμός κατοικήθηκε και με τα από τις καταστροφές που διέπραξαν οι ρωμαϊκές λεγεώνες, αφού σώζονται κτίσματα της μέσης βυζαντινής (12ος) και οθωμανικής εποχής. Η οχύρωση αποτελείται από δύο οχυρωματικούς περιβόλους τον εσωτερικό και τον εξωτερικό, καθώς και από διάσπαρτους πύργους (Κάντα-Κίτσου και Λάμπρου, 2008, σελ. 15 και 25-29).

Εικόνα 9. Αεροφωτογραφία του οικισμού της Ντόλιανης. Πηγή: Κάντα-Κίτσου και Λάμπρου, 2008

Ο σημαντικότερος και μεγαλύτερος οικισμός της αρχαίας Θεσπρωτίας, ο οποίος αποτέλεσε και τη δεύτερη πρωτεύουσα του κοινού των Θεσπρωτών, είναι η πόλη των Γιτάνων. Πρόκειται για τειχισμένη υστεροκλασική-ελληνιστική πόλη που τοποθετείται νοτιοδυτικά του σημερινού χωριού Βρυσέλλα, βόρεια της κοίτης του ποταμού Καλαμά (αρχαίος Θύαμις). Ο οικισμός διαθέτει ισχυρό πολυγωνικό τείχος και σε ορισμένα σημεία ισόδομο σύστημα τειχοποιίας που περιβάλει ολόκληρη την πόλη με οχυρωματικούς πύργους. Εσωτερικά υπάρχει διατείχισμα που χωρίζει τον οικισμό σε δύο οικιστικούς φορείς, τον ανατολικό και το δυτικό. Σημαντικά μνημεία εντός του οικισμού είναι η αγορά με τα καταστήματα, τη στοά και το <<κτήριο Ε>>, το πρυτανείο με το ψηφιδωτό δάπεδο και ο <<μικρός ναός>>. Έκτος τειχών του οικισμού βρίσκεται το θέατρο με 28 σειρές εδωλίων, που διαμορφώνονται σε δύο διαζώματα, ενώ τέσσερις κλίμακες το διαιρούν σε πέντε κερκίδες (Κάντα - Κίτσου, 2008, σελ. 27-29, 49-60) .

Εικόνα 10. Αεροφωτογραφία του οικισμού των Γιτάνων. Πηγή: Κάντα-Κίτσου κ.α., 2008

Τα κινητά ευρήματα από τις παραπάνω τοποθεσίες, καθώς και από τις υπόλοιπες ανασκαφικές δραστηριότητες στη Θεσπρωτία, φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ηγουμενίτσας, το οποίο αποτελεί ένα κτήριο κόσμημα για την πόλη, με τα ευρήματα να καλύπτουν διάφορες κατηγορίες τεχνών, όπως η λιθοτεχνία, κοσμηματοποιία, μικροτεχνία, νομισματική και υαλουργία. Το μουσειακό πρόγραμμα βασίζεται στη δημιουργία ενός περιφερειακού μουσείου που παρουσιάζει την χρονολογική, εννοιολογική και ειδολογική πολυσχιδία του αρχαιολογικού παρελθόντος της Θεσπρωτίας. Το εκθεσιακό πρόγραμμα του μουσείου χωρίζεται σε πέντε βασικές θεματικές ενότητες (Κάντα-Κίτσου κ.α., 2008, σελ. 9-11):

- Αρχαιολογική - Ιστορική Αναδρομή
- Οικισμοί των Ιστορικών Χρόνων
- Δημόσιος Βίος
- Ιδιωτικός Βίος
- Ταφικά Έθιμα

Ιδιαίτερη σημασία έχουν και τα βυζαντινά κατάλοιπα της περιοχής με σημαντικότερα τις βυζαντινές πόλεις και επισκοπές Ευροίας και Φωτικής, οι οποίες υπάγονταν από τον 4ο αιώνα μ.Χ. στην μητρόπολη Νικοπόλεως. Η επισκοπή Ευροίας ήταν η πρώτη που συγκροτήθηκε, με σημαντικότερο εκπρόσωπο αυτής, τον Άγιο Δονάτο Επίσκοπο Ευροίας, ο οποίος αποτελεί τον πολιούχο Άγιο και προστάτη της Θεσπρωτίας. Ο Άγιος έζησε την εποχή του Θεοδοσίου του Μεγάλου περί το 379-391 μ.Χ. και το λείψανό του μεταφέρθηκε το 604 στην Κέρκυρα, ενώ το 1125 μεταφέρθηκε στη Βενετία, όπου και αποκαλύφθηκε 1952 στον ναό του Αγίου Basso (Οικονόμου, 1979, σελ. 102-103 και 116).

Εξίσου σημαντική για την θρησκευτική ζωή της Θεσπρωτίας είναι και η μονή Γηρομερίου, την οποία ίδρυσε το πρώτο μισό του 14ου αιώνα μ.Χ. ο Όσιος Νείλος ο Εριχιώτης. Απέναντι από την ιερά μονή σε δύσβατο σημείο της πλαγιάς βρίσκεται και η σκήτη του Οσίου (Οικονόμου, 1979, σελ. 118).

Σημαντικός προορισμός κι από τους πρώτους που γίνεται αντιληπτός από τους επισκέπτες της Ηγουμενίτσας, είναι το κάστρο, το οποίο δεσπόζει στην κορυφή ενός λόφου κοντά στο κέντρο της πόλης. Στην τοποθεσία πιθανόν προϋπήρχε ρωμαϊκό οχυρό, σύμφωνα με στοιχεία των τειχών. Ως κάστρο συνδέεται με την ιστορία της πόλης από τον 15ο αιώνα μ.Χ., όταν ο οικισμός αποτελούσε εμπορικό σταθμό της Βενετίας, έως την οριστική κατάληψη από τους Οθωμανούς το 1540 (Δήμος Ηγουμενίτσας, 2026).

Εικόνα 11. Το κάστρο της Ηγουμενίτσας. Πηγή: Καστρολογος.gr

3.3 Οι τουριστικές δραστηριότητες της Θεσπρωτίας

Η τοποθεσία της Θεσπρωτίας την καθιστά ως την δυτική <<πύλη>> της χώρας, καθώς αποτελεί στρατηγικό σημείο για την ανάπτυξη τουριστικών και εμπορικών δραστηριοτήτων. Η περιοχή της Θεσπρωτίας προσφέρει μία πολυσύνθετη τουριστική δραστηριότητα, συνδυάζοντας τις παραλίες του Ιονίου με το ορεινό ανάγλυφο και την πολιτιστική κληρονομιά. Σημαντικός παράγοντας της εξελικτικής πορείας των δραστηριοτήτων της περιοχής είναι το λιμάνι της Ηγουμενίτσας. Πρόκειται για έναν από τους σημαντικότερους και μεγαλύτερους περιφερειακούς λιμένες της Ελλάδας, με τις δραστηριότητες και τα οικονομικά μεγέθη να αυξάνονται κάθε χρόνο. Συγκεκριμένα για το 2023 τα μεικτά κέρδη σημείωσαν αύξηση 41,7% σε σύγκριση με το 2022, διατηρώντας ανταγωνιστική τη δραστηριότητα του λιμανιού, συγκριτικά με τα αλλά δύο μεγάλα περιφερειακά λιμάνια του Ηρακλείου και της Πάτρας (Η ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΗ, 2025).

Εικόνα 12. Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας. Πηγή: olig.gr

Σημαντικής σημασίας για την ανάπτυξη και εξέλιξη της περιοχής είναι ο τριτογενής τομέας, και ιδιαίτερα ο κλάδος του τουρισμού. Σύμφωνα με το σχέδιο βιώσιμής αστικής ανάπτυξης για τον δήμο Ηγουμενίτσας (Δήμος Ηγουμενίτσας, 2023) το ποσοστό της πληρότητας των κλινών της περιφερειακής ενότητας Θεσπρωτίας 26,5% είναι υψηλότερο του ποσοστού της Ηπείρου 20,6%, με το μεγαλύτερο μέρος αυτού του ποσοστού να προέρχεται από τον δήμο Ηγουμενίτσας. Επιπλέον σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, για το 2024 (ΙΝΣΕΤΕ, 2025) τα λιμάνια της Ηπείρου κατέχουν το 53% των διακινηθέντων εξωτερικού. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, το οποίο διαθέτει ακτοπλοϊκές γραμμές προς τα μεγάλα λιμάνια της Ιταλίας (Βενετία, Μπάρι, Πρίντεζι, Ανκόλα, Τεργέστη).

Στον τομέα του θαλάσσιου τουρισμού η περιοχή της Θεσπρωτίας αναπτύσσεται με το πέρασμα του χρόνου. Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας συνίσταται ως σημείο πρόσδεσης κρουαζιερόπλοιων, διαθέτοντας προβλήτα για την προσέγγιση κρουαζιερόπλοιων έως 420 μέτρων και βάθους 10,50 μέτρων (ΕΝΩΣΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2024). Η κίνηση κρουαζιερόπλοιων αυξήθηκε από 7 πλοία το 2023 στα 15 το 2024, γνωρίζοντας αύξηση κατά 114%, ωστόσο συγκριτικά με το μέγεθος του λιμανιού, η Ηγουμενίτσας στην κατάταξη των λιμανιών της χωράς, ως προς τις αφίξεις κρουαζιερόπλοιων, είναι

αρκετά χαμηλά, καταλαμβάνοντας την 27η θέση (ΕΝΩΣΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, 2025).

Το 2023 ο ιταλικός ναυτιλιακός όμιλος Γκριμάλντι αγόρασε το 67% του μετοχικού κεφαλαίου του λιμένος της Ηγουμενίτσας έναντι 84 εκατομμυρίων ευρώ, δεσμευόμενος την ανάπτυξη του εμπορικού, επιβατικού και τουριστικού τομέα της περιοχής (Maritimes.gr, 2023). Ο σχεδιασμός για την ανέγερση τουριστικής μαρίνας στο βόρειο τμήμα της πόλης, με 340 θέσεις ελλιμενισμού, είχε ξεκινήσει νωρίτερα (ypodomes.gr, 2021). Σύμφωνα με στοιχεία του 2021 η μαρίνα της Ηγουμενίτσας βρισκόταν υπό περιβαλλοντολογική αδειοδότηση στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντολογικό Μητρώο (Βαγγέλας, κ.α., 2021, σελ. 66). Ωστόσο, στο Δελτίο Τύπου που αναρτήθηκε από τον Οργανισμό Λιμένος Ηγουμενίτσας (Igoumenitsa Port Authority, 2025), σχετικά με το master plan του λιμανιού, δεν γίνεται λόγος, για τα έργα ανέγερσης τουριστικής μαρίνας. Αναφέρονται επίσης, εργασίες στις υποδομές στα τουριστικά καταφύγια της περιοχής και εργασίες εγκατάστασης σταθμού υδροπλάνων στον κόλπο της Πλαταριάς. Η ελλιπής ενημέρωση και η έλλειψη οργανωμένου σχεδίου προβληματίζουν τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες μετέφεραν τις ανησυχίες τους στην Επιτροπή Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Λιμένων (Παπαγιάννη, 2025). Επιπλέον στην συνεδρίαση της Διαρκούς Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου της Βουλής παρέστη ο Δήμαρχος της Ηγουμενίτσας, ο οποίος πρότεινε τη δημιουργία υπηρεσίας με ευθύνη την παρακολούθηση των συμβάσεων παραχώρησης των λιμένων σε ιδιωτικούς οργανισμούς. Αναφορικά με το master plan ο Δήμαρχος τόνισε την ανάγκη οργανωμένης διαβούλευσης και συζήτησης πριν τη λήψη οριστικών αποφάσεων (ypodomes.gr, 2025 και Δήμος Ηγουμενίτσας, 2025).

Η περιφερειακή ενότητα Θεσπρωτίας διαθέτει τρία τουριστικά καταφύγια, σε τρεις παράκτιους οικισμούς, στα Σύβοτα, στην Πλαταριά και στη Σαγιάδα. Ο οικισμός των Συβότων είναι ο σημαντικότερος τουριστικός προορισμός της Θεσπρωτίας, ο οποίος είναι χτισμένος σε ένα κόλπο με τέσσερα μικρά νησιά. Η ακτογραμμή με τα γαλάζια κρυστάλλινα νερά και τους μικρούς κολπίσκους είναι σημεία αναφοράς στην τουριστική εξέλιξη της περιοχής. Το τουριστικό καταφύγιο των Συβότων διαθέτει 140 θέσεις ελλιμενισμού, ενώ πολυάριθμες είναι οι παραλίες της ακτογραμμής, από τις οποίες ορισμένες είναι επισκέψιμες μόνο δια θαλάσσης (Epirus Marinas, 2025). Το 2017 ο Οργανισμός Λιμένος Ηγουμενίτσας προέβη στη μετατροπή του καταφυγίου αλιευτικών σκαφών σε καταφύγιο τουριστικών σκαφών (Βαγγέλας κ.α., 2021, σελ. 68).

Εικόνα 13. Το τουριστικό καταφύγιο σκαφών στα Σύβοτα. Πηγή: olig.gr

Επιπλέον τα σκάφη έχουν την δυνατότητα να ταξιδέψουν στα νησάκια της περιοχής, στα σπήλαια που υπάρχουν και να θαυμάσουν τον φάρο του Αγίου Νικολάου στο νησί Μαύρο Όρος (Κουρούτζη, 2022). Τα Σύβοτα παρέχουν επίσης την δυνατότητα για μικρές μονοήμερες κρουαζιέρες σε κοντινούς προορισμούς, όπως είναι οι Παξοί, Αντίπαξοι και Λευκίμη, αλλά και κρουαζιέρες για περισσότερες μέρες με ιστιοφόρο σκάφος και καπετάνιο (Syvota Travel, 2025). Στο κομμάτι της ιδιωτικής θαλάσσιας περιήγησης υπάρχουν αρκετές επιχειρήσεις, οι οποίες ενοικιάζουν σκάφη μικρού και μεγάλου μεγέθους, για θαλάσσιες εξερευνήσεις στα νησιά, τις παραλίες και τις σπηλιές των Συβότων. Άλλες θαλάσσιες δραστηριότητες και θαλάσσια σπορ που μπορεί ο επισκέπτης να δοκιμάσει στα Σύβοτα, είναι οι καταδύσεις, ο αλιευτικός τουρισμός, η θαλάσσια σανίδα και το θαλάσσιο αλεξίπτωτο.

Στην κορυφή του λόφου πάνω από τον σημερινό οικισμό, υπάρχει ο παλαιότερος οικισμός, ο οποίος χρονολογείται στον 18ο με 19ό αιώνα και αποτελείται από περίπου πενήντα ερειπωμένες κατοικίες (Κουρούτζη, 2022). Στα δυτικά του οικισμού υπάρχουν λείψανα προϊστορικής ακροπόλεως, από την οποία αποκαλύφθηκαν όστρακα χειροποίητων αγγείων (Δάκαρης, 1972, σελ. 64). Η τοποθεσία αποτελεί πεζοπορική διαδρομή τους καλοκαιρινούς μήνες, με το μονοπάτι να συνεχίζει για μερικά χιλιόμετρα προς τον οικισμό του Πολυνερίου, όπου δεσπόζει τειχισμένη ακρόπολη των κλασικών χρόνων, η οποία κατοικήθηκε και κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής

εποχής, όπως αποδεικνύεται από τον τριγωνικό πύργο, ο οποίος χρονολογείται από την ρωμαϊκή εποχή (Κουρούτζη, 2022 και Δάκαρης, 1972 σελ. 100-101 και 203). Η τοποθεσία των Συβότων είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια, καθώς το 432π.Χ έλαβε χωρά στην θαλάσσια περιοχή μία μεγάλη ναυμαχία ανάμεσα σε Κορινθίους και Κερκυραίους, η οποία περιγράφεται από τον Θουκυδίδη ως μέρος του Πελοποννησιακού Πολέμου. Κατά την διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης η τοποθεσία χρησιμοποιήθηκε ως ναυτική βάση των Οθωμανών. Με αφορμή τα γεγονότα αυτά στον Πολυχώρο της τοπικής κοινότητας στεγάζεται το ναυτικό μουσείο των Συβότων, με όνομα, «ΘΟΥΚΙΔΙΔΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΣΥΒΟΤΩΝ», το οποίο φιλοξενεί τον πολιτισμικό πλούτο της περιοχής (Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης Δήμου Ηγουμενίτσας, 2023, σελ. 63 και 78).

Το επόμενο τουριστικό καταφύγιο είναι αυτό που βρίσκεται στο χωριό Πλαταρία, το οποίο βρίσκεται πάνω στον οδικό άξονα Ηγουμενίτσας - Συβότων. Το καταφύγιο προσφέρει χωρητικότητα ελλιμενισμού 160 σκαφών (Epirus Marinas, 2025 και Οργανισμός Λιμένος Ηγουμενίτσας, 2025).

Εικόνα 14. Το τουριστικό καταφύγιο σκαφών στην Πλαταριά. Πηγή: olig.gr

Το τρίτο τουριστικό καταφύγιο τοποθετείται στο χωριό Σαγιάδα, 20 χιλιόμετρα μακριά από την Ηγουμενίτσα. Το καταφύγιο διαθέτει 64 θέσεις ελλιμενισμού και οι επισκέπτες μπορούν να ασχοληθούν με τον αλιευτικό τουρισμό, μαθαίνοντας τις παραδοσιακές

τεχνικές ψαρέματος σε ένα κατεξοχήν ψαροχώρι (Epirus Marinas, 2025 και Αλιευτικός Τουρισμός, 2025).

Εικόνα 15. Το τουριστικό καταφύγιο σκαφών στη Σαγιάδα. Πηγή: olig.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

4. Αναλύσεις S.W.O.T., συγκρίσεις και καλές πρακτικές

4.1 Ανάλυση S.W.O.T. για τον θαλάσσιο τουρισμό της Θεσπρωτίας

Για την καλύτερη κατανόηση του θαλάσσιου τουρισμού και της προοπτικής του στην περιοχή της Θεσπρωτίας είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι υπάρχοντες παράγοντες, μέσα από μία ανάλυση S.W.O.T. Αντίστοιχη ανάλυση θα πραγματοποιηθεί και για τον πολιτιστικό τουρισμό, ώστε να κατανοήσουμε την υπάρχουσα κατάσταση.

Α) Strengths (Δυνάμεις)

- Η γεωστρατηγική θέση της Ηγουμενίτσας είναι βασικός παράγοντας για την ανάδειξη της ως τουριστικό προορισμό. Η Ηγουμενίτσα αποτελεί τη «Δυτική Πύλη» της Ελλάδας με άμεση σύνδεση προς τα Βαλκάνια και την Τουρκία, μέσω της Εγνατίας Οδού.
- Η Θεσπρωτία διαθέτει πλούσια και ποικιλόμορφη ακτογραμμή με πολλά μικρά, ακατοίκητα και επισκέψιμα νησιά κατά μήκος της. Οι παραθαλάσσιοι προορισμοί επιδεικνύουν εξαιρετική ομορφιά με τα Σύβοτα να κατέχουν τα πρωτεία.
- Εκτός από τα μικρά νησιά, η περιοχή γειτνιάζει με νησιά του Ιονίου, όπως η Κέρκυρα και οι Παξοί, γεγονός που την καθιστά ιδανική βάση για επένδυση στις μορφές του θαλάσσιου τουρισμού (yachting, κρουαζιέρα, ιδιωτική περιήγηση).
- Οι υποδομές λιμένος είναι καθοριστικός παράγοντας τουριστικής ανάπτυξης, καθώς το λιμάνι της Ηγουμενίτσας είναι από τα μεγαλύτερα της χώρας, διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις και μπορεί να δεχθεί μεγάλες τουριστικές ροές και κρουαζιερόπλοια. Επιπλέον υπάρχουν τα τρία τουριστικά καταφύγια στα Σύβοτα, στην Πλαταριά και στη Σαγιάδα.

Β) Weaknesses (Αδυναμίες)

- Υπάρχει έλλειψη σε οργανωμένες τουριστικές μαρίνες υψηλών προδιαγραφών, συγκριτικά με άλλες παράκτιες πόλεις της Ελλάδος και των Βαλκανίων. Επίσης χρειάζεται αναβάθμιση στις υποδομές των τουριστικών καταφυγίων.
- Η τουριστική κίνηση στην περιοχή της Θεσπρωτίας συγκεντρώνεται υπερβολικά στους καλοκαιρινούς μήνες, πράγμα το οποίο μειώνει την εποχικότητα της τουριστικής σεζόν.

- Σημαντική είναι η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού με κατάρτιση στην προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού και στη διαχείριση των μαρινών.
- Ανεπαρκής πληροφόρηση, σήμανση και διασύνδεση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων με την ενδοχώρα και την πλούσια πολιτιστική και γαστρονομική κληρονομιά της Θεσπρωτίας.

Γ) Opportunities (Ευκαιρίες)

- Ανάπτυξη νέων μαρίνων και αναβάθμιση των τουριστικών καταφυγίων.
- Ανάπτυξη καταδυτικού και αλιευτικού τουρισμού, καθώς και προσπάθεια ανάπτυξης χειμερινού τουρισμού με στόχο την αύξηση της εποχικότητας πέρα από τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Ψηφιοποίηση και διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος μέσω διαδικτυακών ιστοσελίδων του θαλάσσιου τουρισμού.

Δ) Threats (Απειλές)

- Αυξανόμενος ανταγωνισμός εντός και εκτός κρατικών συνόρων, αφού πολλές παράκτιες πόλεις της Ελλάδας και των Βαλκανίων, όπως στην Κροατία και την Αλβανία επενδύουν στην ανάπτυξη θαλάσσιων τουριστικών υποδομών.
- Ο κίνδυνος αλλοίωσης του φυσικού τοπίου της περιοχής απασχολεί ιδιαίτερα την τοπική αυτοδιοίκηση. Η εντατική επένδυση σε τουριστικά καταλύματα και υποδομές αλλάζουν το θαλάσσιο και το φυσικό περιβάλλον.
- Παράγοντες γεωπολιτικής αστάθειας στην Ανατολική Μεσόγειο, εξαιτίας του πολέμου που διαδραματίζεται στη Μέση Ανατολή, ο οποίος μπορεί να επηρεάσει την τουριστική κίνηση και τις κρουαζιέρες.

4.2 Ανάλυση S.W.O.T. για τον πολιτισμικό τουρισμό της Θεσπρωτίας

Α) Strengths

- Η Θεσπρωτία διαθέτει πλούσια πολιτιστική και αρχαιολογική κληρονομιά, με σημαντικούς οικισμούς, οι οποίοι καλύπτουν διάφορες ιστορικές περιόδους, από την αρχαιότητα έως τους βυζαντινούς χρόνους.
- Η γεωγραφική θέση της με την παρουσία του λιμανιού της Ηγουμενίτσας αυξάνουν την προσβασιμότητα των τουριστών.

- Επιπλέον, στο κομμάτι των διακοπών, ο συνδυασμός του πολιτισμού με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής είναι γόνιμος, καθώς η γειτνίαση των μνημείων με την παράκτια ζώνη και τον ποταμό Αχέροντα, ο οποίος έχει έντονο μυθολογικό υπόβαθρο προσδίδοντας έναν μυστικισμό στην περιοχή, λόγω της σύνδεσης με τις πύλες του Άδη, καθιστούν τη Θεσπρωτία έναν ιδιαίτερο προορισμό πολιτισμικού τουρισμού.
- Επιπρόσθετα, η ύπαρξη του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηγουμενίτσας, ενός χώρου που λειτουργεί ως πολιτιστικός πυρήνας και σε συνδυασμό με τα κατά τόπους λαογραφικά μουσεία, δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να αποκτήσουν μια σφαιρική εικόνα και να θαυμάσουν την πολιτισμική ταυτότητα και τον πλούτο της περιοχής.

Β) Weaknesses

- Ο τουρισμός στην περιοχή της Θεσπρωτίας συγκεντρώνεται στους καλοκαιρινούς μήνες, με αποτέλεσμα να μένουν ανεκμετάλλευτοι οι πολιτιστικοί χώροι τον υπόλοιπο χρόνο.
- Σημαντικός παράγοντας για την αύξηση της επισκεψιμότητας είναι η διαφήμιση, η σήμανση και η ενημέρωση των επισκεπτών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία δεν γίνονται σε μεγάλο βαθμό.
- Η παράκτια ζώνη της Θεσπρωτίας είναι αναπτυγμένη με τουριστικά καταλύματα, κάτι που δεν συμβαίνει στην ενδοχώρα, πράγμα που οδηγεί στην πτώση της επισκεψιμότητας.
- Τα αρχαιολογικά μνημεία λειτουργούν ως μεμονωμένες μονάδες κι δεν αποτελούν μέρος ενός ενιαίου τουριστικού προϊόντος ή μιας πολιτισμικής διαδρομής.

Γ) Opportunities

- Δημιουργία θεματικών διαδρομών με συνεργασία της αρχαιολογικής υπηρεσίας, της περιφερειακής αρχής και των τοπικών τουριστικών γραφείων.
- Η σύνδεση του πολιτισμικού τουρισμού με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο θρησκευτικός, μέσα από της βυζαντινές μόνες Γηρομερίου και Ραγίου. Επίσης παρόμοια σύνδεση μπορεί να γίνει και με τον γαστρονομικό τουρισμό, μέσα από δρώμενα, τα οποία θα λαμβάνουν χώρα σε αρχαιολογικές τοποθεσίες, για παράδειγμα στο αρχαίο θέατρο Γιτάνων.
- Εντατικοποίηση της ψηφιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

- Αξιοποίηση των επισκεπτών κρουαζιέρας από το λιμάνι της Ηγουμενίτσας με σύντομες περιηγήσεις στους κοντινούς αρχαιολογικούς χώρους και το μουσείο.

Δ) Threats

- Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός από γειτονικούς προορισμούς με ισχυρό brand name, όπως η Δωδώνη, η Κέρκυρα και η Νικόπολη στην Πρέβεζα.
- Η άναρχη τουριστική δόμηση στις παράκτιες περιοχές μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα στην αισθητική αξία των μνημείων.
- Η οικονομική αστάθεια που επικρατεί και η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των επισκεπτών, μπορεί να τους οδηγήσει σε οικονομικότερα πακέτα διακοπών, εστιάζοντας στην θάλασσα και τον ήλιο και όχι σε πολιτισμικές εξορμήσεις.

4.3 Συγκρίσεις, καλές πρακτικές υιοθέτησης για την περιοχή της Θεσπρωτίας και μελλοντικά σχέδια

Οι τέσσερεις παράκτιες πόλεις που εξετάσαμε παραπάνω παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με την περιοχή της Θεσπρωτίας και την πρωτεύουσά της, την Ηγουμενίτσα. Δημογραφικά από τις πέντε πόλεις, η Ρόδος είναι η μεγαλύτερη με περίπου 54.000 κατοίκους, η Ηγουμενίτσα, η Πρέβεζα και το Τρογκίρ κυμαίνονται από 10.000 έως 20.000 κατοίκους με την Πρέβεζα να είναι μεγαλύτερη από τις τρείς, ενώ το Πορτοβένερε είναι η μικρότερη πόλη με πληθυσμό κοντά στις 3.500 κατοικούς. Στο κομμάτι του πολιτισμού οι πέντε πόλεις παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον, με πολλά αρχαιολογικά κατάλοιπα, οχυρώσεις και κάστρα. Στο κομμάτι του θαλάσσιου τουρισμού όλες οι πόλεις διαθέτουν από μία τουλάχιστον μαρίνα ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών, με εξαίρεση την Ηγουμενίτσα, στην περίπτωση της οποίας υπάρχουν τα τρία καταφύγια σε κοντινές αποστάσεις.

Ενώ οι τέσσερεις πόλεις είναι γνωστοί, αυτόνομοι τουριστικοί σταθμοί, στη Θεσπρωτία ξεχωρίζει μόνο ο οικισμός των Συβότων, με την Ηγουμενίτσα να αποτελεί τον προορισμό διέλευσης. Η Ηγουμενίτσα και μαζί με αυτήν και η ευρύτερη περιοχή της Θεσπρωτίας πρέπει να αναπτυχθεί και να γίνει ανταγωνιστικότερη στον τουριστικό τομέα. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να υιοθετήσει πρακτικές που χρησιμοποιούνται από άλλες παρόμοιες πόλεις.

Η Ρόδος και η Πρέβεζα εστιάζουν στις μεγάλες κρουαζιέρες, με την Ρόδο να αποτελεί έναν διεθνώς αναγνωρισμένο προορισμό και την Πρέβεζα να προσπαθεί, μέσα από τη δημιουργία

τερματικού σταθμού στο λιμάνι της, να ακολουθήσει το παράδειγμα της Ρόδου. Η Ηγουμενίτσα από την πλευρά της προσπαθεί να ολοκληρώσει τις εργασίες στο νέο λιμάνι, με βάση το master plan που έχει σχεδιαστεί και παράλληλα να τελειοποιήσει τον δικό της τερματικό σταθμό κρουαζιέρας, ώστε να γίνει ανταγωνιστική στο Ιόνιο και την Αδριατική. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του δημάρχου της Ηγουμενίτσας κ. Νταή Παναγιώτη, από την συνέντευξη, την οποία μας παραχώρησε, οι υποδομές του θαλάσσιου τουρισμού στο λιμάνι της πόλης είναι ζωτικής σημασίας και γίνεται προσπάθεια ο τερματικός να οριστεί όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κέντρο, ώστε να γίνει η πρόσβαση των επισκεπτών, στην καρδιά της πόλης, άμεση.

Επιπλέον, η ύπαρξη μιας τουριστικής μαρίνας στην Ηγουμενίτσα κρίνεται απαραίτητη και σε συνδυασμό με τα θαλάσσια καταφύγια θα αυξήσει το ποσοστό του θαλάσσιου τουρισμού της περιοχής. Η δημοτική αρχή είναι σε συνεργασία με τον Οργανισμό Λιμένος Ηγουμενίτσας, με σκοπό την αναβάθμιση των υποδομών σε Πλαταριά και Σύβοτα και την ανέγερση της μαρίνας στην Ηγουμενίτσα, ώστε να γίνει η πόλη αυτόνομος τουριστικός προορισμός και όχι ένα απλό πέρασμα. Η ανάγκη για αναβάθμιση των υποδομών σημειώνεται και στην έρευνα του Ινστιτούτου Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων για την περιφερειακή ενότητα Ηπείρου, με τίτλο « Ηπειρωτική Ακτή » (ΙΝΣΕΤΕ, 2025, Προορισμός Ηπειρωτική Ακτή). Οι υποδομές είναι σημαντικές για την εικόνα ενός προορισμού, καθώς ομορφαίνουν το τοπίο και τον κάνουν ελκυστικό. Αυτή η ανάγκη υπάρχει στα τέσσερα παραδείγματα που μελετήθηκαν και στην περίπτωση της Θεσπρωτίας ο κ. Νταής τόνισε τη σημασία των υποδομών, για την ανάδειξη της περιοχής Natura, η οποία αποτελείται από τις παραλίες Δρεπάνου και Μακρυγυαλίου και από τον υδροβιότοπο που υπάρχει στην περιοχή. Για το σκοπό αυτό ολοκληρώνεται ένας ποδηλατόδρομος, ο οποίος θα ενώνει το λιμάνι και το κέντρο της πόλης με τις παραλίες. Το ζήτημα στην Ηγουμενίτσα είναι ο επισκέπτης να έχει λόγους να μείνει στην πόλη και όχι να την χρησιμοποιήσει ως πέρασμα, τα κρουαζιερόπλοια χρειάζονται λόγο να σταθμεύσουν για μέρες και όχι απλά για ανεφοδιασμό.

Στον τομέα του πολιτισμού η ανάδειξη του αρχαιολογικού πλούτου και της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε περιοχής γίνεται με τη διοργάνωση πολιτιστικών δράσεων και φεστιβάλ, τα οποία εαν είναι δυνατό λαμβάνουν χώρα εντός κάποιου πολιτιστικού χώρου. Στο ίδιο μονοπάτι προσπαθεί να βαδίσει και η πόλη της Ηγουμενίτσας, εκμεταλλευόμενη τους πολιτιστικούς της χώρους. Η δημοτική αρχή διοργανώνει ένα πολιτιστικό καλοκαίρι για τη χρονιά του 2026 με εκδηλώσεις, οι οποίες θα πραγματοποιηθούν στον χώρο του κάστρου.

Τα τέσσερα παραδείγματα που μελετηθήκαν έχουν δημιουργήσει μια στρατηγική branding για την δημιουργία της πολιτιστικής τους ταυτότητας και ενός ολοκληρωμένου προϊόντος πολιτιστικού τουρισμού. Το Τρογκίρ είναι η πόλη της πέτρας, γνωστή για την αρχιτεκτονικής της, με το όνομα της να είναι «η πόλη των Δασκάλων». Το Πορτοβένερε είναι γνωστό ως «ο κόλπος των ποιητών», προωθώντας την λογοτεχνική του κληρονομιά και τη σύνδεσή του με τον Λόρδο Βύρωνα. Η Ρόδος είναι το «νησί των ιπποτών» και εκμεταλλεύεται το πλούσιο μεσαιωνικό στοιχείο και παρελθόν της. Η Πρέβεζα με τη σειρά της ακούει στο όνομα το «πέρασμα» ή «το σταυροδρόμι των πολιτισμών», λόγω της συσπείρωσης Ελλήνων από διαφορετικές περιοχές, όπως Συρράκο, Λευκάδα, Πόντο, Μικρή Ασία κ.α. (Κάλλη και Κυργιάκη, 2023). Από την πλευρά της η Ηγουμενίτσα είναι γνωστή ως «η δυτική πύλη της Ελλάδας», ωστόσο δεν έχει δημιουργήσει κάποιο brand name, το οποίο να σχετίζεται περισσότερο με τον τουρισμό ή τον πολιτισμό, καθώς το παραπάνω χρησιμοποιείται στο κομμάτι των μεταφορών και του εμπορίου. Ο κ. Νταής θεωρεί, ότι η σύνδεση του θαλάσσιου και του πολιτισμικού τουρισμού και η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος μπορεί να επιτευχθεί 1) με την αναβάθμιση των υποδομών, 2) με την προώθηση του μουσείου της Ηγουμενίτσας και 3) των πολιτιστικών χώρων, 4) με τη δημιουργία ενός story telling, ενός αφηγήματος για την ναυμαχία των Συβότων, καθώς η ιστορία είναι καταγεγραμμένη και τα ευρήματα, αν και λιγοστά, είναι υπαρκτά και 5) με τη δημιουργία ενός καταδυτικού πάρκου στην περιοχή των Συβότων, το οποίο βρίσκεται σε προγραμματισμό από την Περιφερειακή αρχή και θα συνδράμει στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού.

Το κομμάτι της προώθησης και της διαφήμισης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την αναγνώριση της περιοχής και του τουριστικού προϊόντος. Σε παραπάνω κεφάλαιο σημειώθηκε, ότι η Ρόδος φιλοξένησε το Διεθνές Φεστιβάλ Θαλάσσιου Τουρισμού, ενώ η Πρέβεζα μέσα στο στρατηγικό της πλάνο ορίζει την εντατικότερη προσπάθεια προώθησης του προϊόντος της σε συνέδρια, διαλέξεις και διεθνές εκθέσεις. Η Θεσπρωτία μπορεί να πράξει κάτι αντίστοιχο, ώστε να γίνει ανταγωνιστική. Η σήμανση στα κομβικά σημεία της πόλης, στο λιμάνι και στους γύρω πολιτιστικούς προορισμούς για τα αρχαιολογικά μνημεία και τις αποστάσεις θα συμβάλει στην προώθηση της πολιτισμικής κληρονομιάς. Τέλος, με τη ραγδαία εξάπλωση της τεχνολογίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού μπορεί να δημιουργηθεί μία σύγχρονη και εύχρηστη ψηφιακή πύλη πολιτιστικού τουρισμού σε πολλαπλές γλώσσες, για διάφορους τύπους συσκευών, με σκοπό την πληροφόρηση για τα πολιτιστικά μνημεία και τις εμπειρίες που παρέχει η περιοχή και με τη δυνατότητα κρατήσεων εισιτηρίων.

Επίλογος

Ολοκληρώνοντας την παρούσα μελέτη, είναι φανερό ότι το μοντέλο του θαλάσσιου τουρισμού ανέρχεται σε κεντρικό πυλώνα της οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδας και άλλων περιοχών. Ο θαλάσσιος τουρισμός δεν αποτελεί πλέον μια απλή δραστηριότητα αναψυχής αλλά η σημασία του υπερβαίνει τα όρια της απλής τουριστικής προσφοράς. Το μοντέλο εξελίσσεται σε ένα κερδοφόρο μεν άξονα της κρατικής και τοπικής οικονομίας, ωστόσο οι προϋποθέσεις για την επίτευξη της κερδοφορίας είναι δαπανηρές. Οι υποδομές του θαλάσσιου τουρισμού, όπως η ανέγερση μαρίνων ελλιμενισμού πολυτελών σκαφών ή η δημιουργία τερματικού σταθμού κρουαζιέρας εκτός από χρήματα, χρειάζονται και χρόνο.

Μέσα από την έρευνα διαπιστώθηκε, ότι η θάλασσα και ο πολιτισμός δεν αποτελούν ανεξάρτητα τουριστικά πεδία, αλλά αλληλένδετους πυλώνες, οι οποίοι, όταν συνδεθούν σωστά, είναι ικανοί να μετασχηματίσουν την ταυτότητα ενός τόπου. Η αλληλεπίδραση του θαλάσσιου με τον πολιτισμικό τουρισμό δημιουργεί ένα νέο και εμπεριστατωμένο τουριστικό προϊόν και προσδίδει νέα ταυτότητα για τους τουριστικούς προορισμούς. Η θάλασσα σταματά να θεωρείται ως ένα σκηνικό ηλίου και χαλάρωσης και αναδεικνύει νέες δυνατότητες. Οι όροι του θαλάσσιου και του πολιτισμικού τουρισμού σε μια περιοχή συμβαδίζουν σε μια σχέση <<δούναι και λαβείν>>.

Αυτά διαπιστώθηκαν και στα παραδείγματα των τεσσάρων παράκτιων πόλεων, οι οποίες μελετήθηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι δύο μορφές τουρισμού αποτελούν τον κινητήριο μοχλό των τουριστικών δραστηριοτήτων, με τη μία να ωφελείται από την ύπαρξη της άλλης. Τα παραδείγματα αυτά κατέδειξαν σαφές, ότι δεν αρκούν μόνο τα αρχαιολογικά κατάλοιπα ή οι φυσικοί πόροι, για την τουριστική επιτυχία μιας περιοχής, αλλά το <<κλειδί>> είναι η στρατηγική ενσωμάτωσή τους σε ένα ενιαίο τουριστικό προϊόν. Παρατηρήθηκε ότι το Τρογκίρ και το Πόρτοβενερε χρησιμοποίησαν την πολιτιστική τους μοναδικότητα, συνδυάζοντας τις σύγχρονες μαρίνες στην ιστορική αφήγηση και τις πολιτισμικές εκδηλώσεις. Η Ρόδος και η Πρέβεζα αντίστοιχα, επένδυσαν στην ανέγερση υποδομών υψηλών προδιαγραφών, με τους τερματικούς σταθμούς κρουαζιερόπλοιων και τις σύγχρονες μαρίνες, σε συνδυασμό με εμβληματικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, ώστε να προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες.

Στη συνέχεια της μελέτης εξετάστηκε η περίπτωση της Θεσπρωτίας. Η επιλογή της Θεσπρωτίας ως περιφερειακής ενότητας και όχι ως πόλη, δηλαδή η Ηγουμενίτσα, οφείλεται στο γεγονός της ελλιπούς ανάπτυξης των δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού. Η

Θεσπρωτία διαθέτει μία εξαιρετική ακτογραμμή, με τρία τουριστικά καταφύγια σκαφών και πλούσιο πολιτισμικό υπόβαθρο, τα οποία μένουν ανεκμετάλλευτα σε μεγάλο βαθμό. Η τουριστική ατραξιόν της Θεσπρωτίας είναι αναμφισβήτητα τα Σύβοτα, τα οποία ωστόσο χρειάζονται την Θεσπρωτία και τις λιμενικές εγκαταστάσεις και η Ηγουμενίτσα με τη σειρά της χρειάζεται την τουριστική αίγλη των Συβότων. Τα Σύβοτα είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος προορισμός, ωστόσο είναι μικρής χωρητικότητας, με το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών να συγκεντρώνεται εκεί. Η Ηγουμενίτσα διαθέτει ένα μεγάλο και σημαντικό λιμάνι, το οποίο χρησιμοποιείται ως πέρασμα, με την πόλη να αδυνατεί να κρατήσει τους επισκέπτες της. Ενδεχομένως η αντίληψη αυτή της Ηγουμενίτσας ως έναν διαμετακομιστικό κόμβο να είναι αυτή που περιορίζει την τουριστική ανάπτυξή της. Κρίνεται λοιπόν ζωτικής σημασίας τόσο για την ίδια την πόλη, όσο κι για την ευρύτερη περιοχή της Θεσπρωτίας, να αναπτυχθεί το παραλιακό μέτωπο και να εδραιωθεί ως αυτόνομος τουριστικός προορισμός και με την ενσωμάτωση του πολιτισμικού πλούτου της ενδοχώρας και σε συνδυασμό με τα τρία τουριστικά καταφύγια, να μετατραπεί το γαλάζιο της θάλασσας σε μια πύλη για την ανάδειξη της ιστορίας και της παράδοσης της Θεσπρωτίας. Η χωροθέτηση της νέας μαρίνας και η δημιουργία τερματικού σταθμού κρουαζιέρας, σε συνδυασμό με τις μελλοντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις που μπορούν να οργανωθούν, δίνουν έναν αέρα αισιοδοξίας και αλλαγής, με τον δρόμο να είναι ανοιχτός για την δημιουργία ενός ανταγωνιστικού τουριστικού σταθμού στο Ιόνιο και την Αδριατική. Τα έργα αυτά είναι σημαντικά για την αναβάθμιση της περιοχής ποιοτικά. Ο θαλάσσιος τουρισμός και συγκεκριμένα η μορφή του yachting είναι ένα δαπανηρό χόμπι. Οι επισκέπτες έχουν ποιοτικές απαιτήσεις και ψάχνουν νέες εμπειρίες, κάτι το οποίο θα αναβαθμίσει την πόλη και τις υπηρεσίες της, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί. Για να επιτευχθούν αυτά, εκτός από την ανάπτυξη των υποδομών, χρειάζεται και ανάπτυξη στον επικοινωνιακό παράγοντα της περιοχής, καθώς και εξέλιξη ψηφιακά μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η τεχνητή νοημοσύνη. Το μόνο σίγουρο είναι, ότι η Ηγουμενίτσα δεν θα μείνει και δεν πρέπει να μείνει, μια απλή περιφερειακή πρωτεύουσα, αλλά αν επενδύσει περισσότερο στον θαλάσσιο τουρισμό, θα εξελιχθεί σε ένα κομβικό σημείο για την ελληνική οικονομία.

Παράρτημα

Συνέντευξη Δημάρχου Ηγουμενίτσας

- Ερώτηση 1) Ποια είναι η θέση του θαλάσσιου τουρισμού στην ευρύτερη στρατηγική του Δήμου για την προώθηση του τουρισμού της πόλης; Υπάρχει ειδικός στρατηγικός σχεδιασμός του Δήμου για τον θαλάσσιο τουρισμό;

Απάντηση: Θεωρούμε, ότι ο θαλάσσιος τουρισμός είναι ένας πολύ σημαντικός αναπτυξιακός πόρος για την περιοχή μας κι προσπαθούμε την ήδη υπάρχουσα αναπτυγμένη κατάσταση να την αναπτύξουμε ακόμη περισσότερο. Υπάρχουν οι παραλίες Δρεπάνου και Μακρυγιαλίου, οι οποίες αποτελούν πόλο έλξης για τουρίστες από όλη την Βόρεια Ελλάδα και με την ευκολία της πρόσβασης πλέον η κατάσταση είναι καλύτερη και με συγκεκριμένα έργα προσπαθούμε να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον που θα αυξήσει την επισκεψιμότητα. Για παράδειγμα επεκτείνεται ο ποδηλατόδρομος της πόλης μέχρι τις δύο παραλίες. Έχει υποβληθεί πρόταση και πιστεύουμε, ότι θα γίνει αποδεκτή, ώστε να αναγερθεί μια κατασκήνωση για άτομα με ειδικές ανάγκες στο Δρέπανο, η οποία θα είναι η μοναδική σε όλη τη Δυτική Ελλάδα, ώστε να μπορέσουν οι συνάνθρωποι μας που έχουν προβλήματα να έχουν πρόσβαση στην παραλία. Προσπαθούμε μέσα από μια μελέτη που έχει γίνει, να εξασφαλίσουμε, ότι η παραλία θα συνεχίσει να υφίσταται, καθώς υπάρχουν προβλήματα διάβρωσης. Άρα διενεργείται ένα πλέγμα ενεργειών για τις παραλίες στο Δρέπανο και στο Μακρυγιάλι, οι οποίες είναι βασικοί παράγοντες του θαλάσσιου τουρισμού. Εκτός από αυτά στον δήμο μας υπάρχουν δύο καταφύγια σκαφών στην Πλαταριά και στα Σύβοτα και προοπτική για δημιουργία μαρίνας στην Ηγουμενίτσα. Αυτό είναι ζήτημα του Οργανισμού Λιμενος Ηγουμενίτσας στον οποίο έχει εκχωρηθεί η δράση. Σαν δημοτική αρχή είμαστε σε συνεργασία με τον οργανισμό και πιέζουμε για την αναβάθμιση των υποδομών στα Σύβοτα και στην Πλαταριά, αλλά και για να ξεκινήσουν οι εργασίες για την μαρίνα, πιστεύοντας, ότι θα είναι το κορυφαίο έργο για τον θαλάσσιο τουρισμό στην περιοχή μας. Από εκεί και πέρα μικρότερα λιμανάκια, όπως της Ηγουμενίτσας ή μικρότερες λιμενικές εγώ στην Πλαταριά και στην Πέρδικα, σκοπεύουμε να τις αξιοποιήσουμε, ωστόσο το βαρύ έργο είναι αυτό τη μαρίνας, το οποίο θα αλλάξει τη ροή του θαλάσσιου τουρισμού.

- Ερώτηση 2) • Υπάρχουν διασυνδέσεις αυτού του σχεδιασμού με τους αντίστοιχους σχεδιασμούς της Περιφέρειας και του κεντρικού κράτους για την περιοχή της Θεσπρωτίας;

Απάντηση: Ναι ειδικά με την Περιφέρεια έχουμε πολύ καλή συνεργασία, η οποία οργανώνει με δική της πρωτοβουλία και πόρους τη δημιουργία και λειτουργία καταδυτικού πάρκου στα Σύβοτα, όπου με οργανωμένο τρόπο, όπως ορίζει η νομοθεσία για τα καταδυτικά πάρκα θα μπορούν οι τουρίστες να καταδύονται και να βλέπουν τον θαλάσσιο θησαυρό που υπάρχει στην περιοχή των Συβότων και γιατί όχι εκεί μπορεί να υπάρξουν εκπλήξεις και να βρεθούν δείγματα από την περίφημη ναυμαχία των Συβότων του 433 π.Χ. Σε κάθε περίπτωση το καταδυτικό πάρκο θα είναι ένα σημαντικό βήμα, αφού οργανώνεται κάτι αντίστοιχο και στην Πρέβεζα και θα υπάρξουν δύο τέτοιοι πόλοι έλξης επισκεπτών.

- Ερώτηση 3) Η ανάδειξη της Ηγουμενίτσας σε αυτόνομο τουριστικό προορισμό περιλαμβάνεται στους στόχους του Δήμου; Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Απάντηση: Βεβαίως περιλαμβάνεται και για αυτό το λόγο προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε τον φυσικό πλούτο της περιοχής, την σύνδεση της θάλασσας με το βουνό, καθώς η Ηγουμενίτσα είναι μια μικρή και εύκολη πόλη για περιήγηση, για περπάτημα, σύντομα η περιοχή Natura θα συνδέεται με ποδηλατόδρομο, είναι μια πόλη που διαθέτει ένα πολύ ωραίο μουσείο και δέχεται κρουαζιερόπλοια. Όλα αυτά μπορούν να αξιοποιηθούν, ώστε να γίνει και η Ηγουμενίτσα ένας αυτόνομος τουριστικός προορισμός.

- Ερώτηση 4) Σε ό,τι αφορά τις υποδομές, ποια είναι η πολιτική του Δήμου σχετικά με τη νέα μαρίνα και τον τερματικό σταθμό κρουαζιέρας στην Ηγουμενίτσα;

Απάντηση: Όπως είπαμε η μαρίνα είναι ένα έργο, το οποίο το θέλουμε σαν δήμος, είναι χωροθετημενη και επιμένουμε σε αυτό, καθώς μια αλλαγή θα καθυστερήσει παραπάνω το σχέδιο. Στην περίπτωση της κρουαζιέρας προσπαθούμε ο τερματικός να είναι όσο πιο κοντά

γίνεται στο κέντρο της πόλης, ώστε να μπορούν οι επισκέπτες χωρίς τη χρήση λεωφορείου να έχουν άμεση πρόσβαση στα κεντρικά σημεία της πόλης.

- Ερώτηση 5) Σκοπεύει λοιπόν η δημοτική αρχή να πραγματοποιήσει μια ενοποίηση του λιμανιού με τα κεντρικά σημεία της πόλης;

Απάντηση: Στόχος μας είναι να διευκολύνουμε την πρόσβαση στην πόλη με τη δημιουργία μιας διαδρομής, στην οποία ο πεζός θα μπορεί με άνεση και ασφάλεια να μεταβεί στο κέντρο της πόλης και να επιστρέψει στο λιμάνι.

- Ερώτηση 6) Ποια θεωρείτε ότι είναι η σχέση της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης και της ευρύτερης περιοχής με τον τομέα του τουρισμού;

Απάντηση: Δυστυχώς η ιστορία δεν μα έχει προικήσει με σημαντικούς χώρους και μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, ωστόσο ακόμη και αυτά τα λίγα που διαθέτουμε οφείλουμε να τα αναδείξουμε. Αναφέρομαι στο κάστρο της Ηγουμενίτσας, το οποίο το θεωρούμε κεντρικό σημείο επισκεψιμότητας κι μάλιστα το καλοκαίρι θα πραγματοποιηθούν οι πρώτες οργανωμένες εκδηλώσεις, μουσικές και θεατρικές. Ήδη ο χώρος γύρω από το κάστρο χρησιμοποιείται για αθλητικές εκδηλώσεις και θεωρούμε, ότι και ο αθλητισμός μπορεί να αναδείξει την πολιτισμική κληρονομιά. Σε συνεργασία με την εφορεία αρχαιοτήτων προσπαθούμε να προσελκύσουμε επισκέπτες στο μουσείο, μέσα από διαφημίσεις και μέσω τη διαδικαςίας δημιουργίας ποδηλατόδρομου μέχρι το Μακρυγιάλι προσπαθούμε να φέρουμε τον κόσμο κοντά στον άλλο σημαντικό αρχαιολογικό χώρο της περιοχής, στον πύργο Ραγίου. Προσπαθούμε να αναδείξουμε τα λίγα μνημεία που διαθέτουμε και κάνουμε έναν αγώνα ο αρχαιολογικός χώρος της ρωμαϊκής έπαυλης που αποκαλύφθηκε με τα έργα του λιμανιού να είναι ανοιχτό και επισκέψιμος όλο το χρόνο, ωστόσο ο οργανισμός λιμένος έχει προς το παρόν άλλη άποψη.

- Ερώτηση 7) Πως μπορεί η Θεσπρωτία να συνδέσει την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού με την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής;

Απάντηση: Νομίζω πως με τη δημιουργία ενός story telling, ενός αφηγήματος για την ναυμαχία των Συβότων. Έχουμε την ιστορία καταγεγραμμένη, έχουμε τεκμήρια, λίγα αλλά υπάρχουν, θα θέλαμε η εναλια αρχαιολογία να ήταν πιο εντατική στην περιοχή μας, αλλά πιστεύω πως αναδεικνύοντας την αρχαιολογική κληρονομιά από τη ναυμαχία των Συβότων και όχι μόνο από αυτή, γιατί θεωρώ πως μέσα από τις έρευνες θα βρεθούν και άλλα στοιχεία, επειδή η περιοχή μας είναι ένα πέρασμα διαχρονικά και μέσα από την προσπάθεια της Περιφέρειας για το καταδυτικό πάρκο θα είναι καταλύτης για να πραγματοποιηθεί η σύνδεση του θαλάσσιου και του πολιτισμικού τουρισμού.

- Ερώτηση 8) Υπάρχει κάποια πρόβλεψη για τη σύνδεση του λιμανιού με τους πολιτισμικούς χώρους της Θεσπρωτίας μέσω μικρών shuttle bus ή άλλων μέσων;

Απάντηση: Ήδη λειτουργεί κάτι τέτοιο με ιδιωτική πρωτοβουλία. Υπάρχουν δύο τουριστικά πρακτορεία στην Ηγουμενίτσα, τα οποία μεταφέρουν τους επισκέπτες της κρουαζιέρας στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή, για να δουν την σύγχρονη ζωή της πόλη και τα μνημεία. Προσπαθούμε σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, επειδή αυτή τη δουλειά μπορεί να την διεκπεραιώσει καλύτερα ο ιδιώτης κι λιγότερο ο δήμος, να αναπτύξουμε αυτή την πρακτική ακόμα περισσότερο.

- Ερώτηση 9) Υπάρχει κάποιος σχεδιασμός σχετικά με την ενημέρωση των τουριστών για τις ενεργές πολιτιστικές δράσεις, για παράδειγμα μέσα από προβολές σε οθόνες εντός λιμανιού;

Απάντηση: Αυτό δυστυχώς δεν έχουμε καταφέρει να το υλοποιήσουμε ακόμα, ωστόσο είναι κάτι που πρέπει να γίνει. Αυτή τη στιγμή δεν έχουμε κάτι μέσα στο λιμάνι που να διαφημίζει τους πολιτιστικούς χώρους, ωστόσο είναι καλό να γίνει, γιατί φέτος θα οργανωθεί για πρώτη φορά το φεστιβάλ Ηγουμενίτσας, σε έναν χώρο που τέθηκε σε λειτουργία τον προηγούμενο χρόνο, στο υπαίθριο θέατρο πάνω από την πόλη, οπότε θα συμβάλει η διαφήμιση στην προσέλκυση επισκεπτών.

Βιβλιογραφία

Αυδίκος Β., 2014, *Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη

Βαγγέλας Γ. και Πάλλης Α., 2021, *Διαμόρφωση στρατηγικής ανάπτυξης τουριστικών λιμένων*, ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ, Αθήνα

Βελισσαρίου Ευ., 2000, *Μάνατζμεντ ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού*, τ. Δ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Γεωργοπούλου Μ., κ.α., 2007, *Στα βήματα του Παυσανία: η αναζήτησις της ελληνικής αρχαιότητας*, Κότινος, Αθήνα

Casson L., 1995, *Το ταξίδι στον αρχαίο κόσμο*, μτφ. Σταματιάδη Λ., Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα

Δάκαρης Σ., 1972, *Θεσπρωτία*, Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Δελένδας Ι., 1925, *Αι ιππόται της Ρόδου*, Αθήνα

Διακομιχάλης Μ., 2009, *Ο θαλάσσιος τουρισμός και οι οικονομικές επιδράσεις*, Σταμούλης Α.Ε., Αθήνα

Ηγουμενάκης Ν., 1999, *Τουριστική Πολιτική*, INTERBOOKS, Αθήνα

Ηγουμενάκης Ν., κ.α., 1999, *Εισαγωγή στον τουρισμό*, INTERBOOKS, Αθήνα

Hughes Q. και Μίγκος Α., 1994, Η οχυρωματική αρχιτεκτονική των ιπποτών της Ρόδου, στο *<<ΡΟΔΟΣ 2400: Διεθνές Συνέδριο 1993 (Πρακτικά)>>*, επιμ. Ανθουλιάς Α., Εταιρεία Ροδιακών Μελετών, Ρόδος

Καντά – Κίτσου Αικ., 2008, *Γίτανα Θεσπρωτίας*, Αρχαιολογικός Οδηγός, Υπουργείο Πολιτισμού,Αθήνα

Καντά – Κίτσου Αικ. και Λάμπρου Β., 2008, *Ντόλιανη Θεσπρωτίας*, Αρχαιολογικός Οδηγός, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα

Καντά – Κίτσου Αικ., κ.α., 2008, *Κατάλογος Αρχαιολογικού Μουσείου Ηγουμενίτσας*, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα

Κουρή Μ., 2020, Πολιτισμικός τουρισμός και η πρόκληση της αειφορίας, στο Μητουλά Ρ. (εκδ), *Πρακτικά του 16ου Επιστημονικού Συνεδρίου <<Η περιφερειακή διάσταση της νέας στρατηγικής ΕΥΡΩΠΗ 2020,* Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων, Αθήνα, σ. 324-333

Λάζαρη Κ., κ.α., 2008, *Δυμόκασρτρο Θεσπρωτίας*, Αρχαιολογικός Οδηγός, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα

Luttrell A., 2000, *The town of Rhodes 1306-1356*, City of Rhodes Office for the Medieval Town, Rhodes

Μυλωνόπουλος Δ. και Κοντουδάκη Αικ., 2015, *Επικοινωνιακή πολιτική στο δημόσιο τομέα τουρισμού. Στρατηγικές και τεχνικές στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Ανοικτή Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Οικονόμου Φ., 1979, *Η Θεσπρωτία από αρχαιοτάτων χρόνων ενώ των ημερών ημών*, Αθήνα

Παλάσκας Θα., 2006, *Η πολιτιστική κληρονομιά ως παράγων ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα

Παπαγεωργίου Γ., 1993, Οικονομικές και κοινωνικές όψεις του καζά της Πρέβεζας κατά το β΄μισό του 19ου αιώνα, στο *<<Η ιστορία της Πρέβεζας. Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου>>*, επιμ. Αυδίκος Β., Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας, Πρέβεζα

Παπαϊωάννου Εμ., 1989, *Ρόδος και νεότερα κείμενα*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα

Παπαϊωάννου Εμ., 1994, Ο τουρισμός στην Αρχαία Ρόδο, στο *Ρόδος 2400: Διεθνές Συνέδριο 1993 (Πρακτικά)*, επιμ. Ανθουλιάς Α., Εταιρεία Ροδιακών Μελετών, Ρόδος

Παπαχριστοδούλου Χ. Ι., 1994, *Η ιστορία της Ρόδου: από τους προϊστορικούς χρόνους έως την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου (1948)*, Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Αθήνα

Πασχαλίδης Γρ. και Χαμπούρη – Ιωαννίδου Αικ., 2002, *Οι διαστάσεις των πολιτισμικών φαινομένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα

Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις, 1981, Βιβλία 9 και 10, επιμ. Παπαχατζή Ν., Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα

Ρηγίνος Γ. και Λάζαρη Κ., 2007, *Ελέα Θεσπρωτίας*, Αρχαιολογικός Οδηγός του χώρου και της ευρύτερης περιοχής, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα

Ρηγίνος Γ. και Κατερίνη Ε., 2009, *Νικόπολη*, Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα

Roberts P. and Sykes H., 2000, *Urban Regeneration: a handbook*, Sage Publications Ltd, New York

Σάρρας Ι., 1998, *Η Θεσπρωτία δια μέσου των αιώνων,40000 π.Χ μέχρι σήμερα*, τ. Β, Κέντρο Ευρωπαϊκών Εκδόσεων Χάρη Πάτση, Αθήνα

Σάρρας Ι., 1998, Η Θεσπρωτία δια μέσου των αιώνων,40000 π.Χ μέχρι σήμερα, τ. Γ, Κέντρο Ευρωπαϊκών Εκδόσεων Χάρη Πάτση, Αθήνα

Τζένος Χ. και Σιταράς Θ., 2007, *Εισαγωγή στη θεωρία του τουρισμού*, INTERBOOKS, Αθήνα

Triposkoufi A. and Tsitouri A., 2002, *Venetians and knights hospitallers : Military architecture network*, Helenic Ministry of Culture, Athens

Τσιρπανλής Ζ., 1998, *Ιταλοκρατία στα Δωδεκάνησα 1912-1943: Αλλοτρίωση του ανθρώπου και του περιβάλλοντος*, Υπουργείο Πολιτισμού, Ρόδος

Χιλιαδάκη Στο., 1947, *Η ομηρική φιλοξενία και ο τουρισμός στην Αρχαία Ελλάδα*, Ο Κεραμεύς, Αθήνα

Διαδικτυογραφία

Arts and Collections, 2025, The Grand Tour of the 18th century, διαθέσιμο στο < https://www.artsandcollections.com/article/the-grand-tour-of-the-18th-century/ >

Beyond the sea, 24/10/2025, Μια νέα εποχή για τη Μαρίνα Ρόδου. Η παράδοση συναντά το σύγχρονο θαλάσσιο lifestyle, διαθέσιμο στο < https://www.beyondthesea.gr/el/a-new-chapter-for-rhodes-marina-where-heritage-meets-modern-sea-living/>

CNN Greece, 21/6/2025, Νέα ριβιέρα του Ιονίου η Πρέβεζα μέσω του ιστιοπλοϊκού τουρισμού, διαθέσιμο στο < https://www.cnn.gr/taksidi/story/482825/nea-riviera-tou-ioniou-i-preveza-meso-tou-istioploikoy-tourismoy>

Διαμαντής Ι., 4/5/2023, Ιταλοκρατία: Τα 31 χρόνια ιταλικής κατοχής στα Δωδεκάνησα, ΤΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, διαθέσιμο στο < https://www.tovima.gr/2023/05/04/istoriko-arxeio/italokratia-ta-31-xronia-italikis-katoxis-sta-dodekanisa/>

Δήμος Ρόδου, 6/9/2024, Συνέντευξη Τύπου κ. Γεωργίου Τόππου, Αντιδημάρχου Πολιτισμού και Τουρισμού Δήμου Ρόδου για τον τουρισμό, διαθέσιμο στο < https://www.rhodes.gr/synentefxi-typou-k-georgiou-toppou-antidimarchou-politismou-tourismou-dimou-rodou-gia-ton-politismo/ >

Δήμος Ρόδου, 11/10/2024, Χρονιά ρεκόρ το 2024 για τον τουρισμό της Ρόδου – 3,5 εκατομμύρια τουρίστες επισκέφθηκαν συνολικά τη Ρόδο τους πρώτους 9 μήνες του χρόνου! Εντυπωσιακά αποτελέσματα σημείωσε η κρουαζιέρα!, διαθέσιμο στο < https://www.rhodes.gr/chronia-rekor-to-2024-gia-ton-tourismo-tis-rodou-35-ekatommyria-touristes-episkefthikan-synolika-ti-rodo-tous-protous-9-mines-tou-chronou-entyposiaka-apotelesmata-simeiose-i-krouaziera/>

Δήμος Ρόδου, 31/10/2024, Διεθνές φεστιβάλ θαλάσσιου τουρισμού, διαθέσιμο στο <https://www.rhodes.gr/diethnes-festival-thalassiou-tourismou/ >

Ένωση Λιμένων Ελλάδας, 18/3/2025, Δελτίο Τύπου: Το 2024 χρονιά ρεκόρ για την Κρουαζιέρα, διαθέσιμο στο < https://elime.gr/elime-deltio-typou-to-2024-nea-chronia-stathmos-gia-tin-krouaziera/>

Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Πρέβεζας, 2021, διαθέσιμο στο <https://dimosprevezas.gr/epixeirisiako-programma/>

Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Πρέβεζας, 2025, διαθέσιμο στο <https://dimosprevezas.gr/epixeirisiako-sxedio-2025-2029-a-fasi/ >

Επιχειρησιακό πρόγραμμα δήμου Ρόδου, 2015, διαθέσιμο στο < https://www.rhodes.gr/wp-content/uploads/EPIXEIRISIAKO.pdf>

Η Θεσπρωτική, 27/10/2022, Η εισβολή των Ιταλών στη Θεσπρωτία, 28 Οκτωβρίου 40΄, με την βοήθεια των Τσάμηδων, διαθέσιμο στο <https://thesprotiki.gr/%CE%B7-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AE-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B9%CF%84%CE%B1%CE%BB%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%B1-28-%CE%BF%CE%BA/ >

Η Θεσπρωτική, 3/1/2025, Οικονομική ανάπτυξη, όχι όμως αποδοτικότητα, διαθέσιμο στο < https://thesprotiki.gr/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%8C%CF%87%CE%B9-%CF%8C%CE%BC%CF%89%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%B9/>

ΙΝΣΕΤΕ, 2025, Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2024, διαθέσιμο στο < https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/05/25-12_Epirus.pdf>

ΙΝΣΕΤΕ, 2025, Προορισμός <Ηπειρωτική Ακτή>, διαθέσιμο στο < https://insete.gr/wp-content/uploads/pdf/proorismoi/proorismos-ipeirotiki-akti.pdf>

Κάλλη Μ. και Κυργιάκη Ε., 18/6/2023, Πέρασμα ανθρώπων, σταυροδρόμι πολιτισμών, ΤΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα, διαθέσιμο στο < https://www.tovima.gr/print/mathitikes-efimerides/preveza/perasma-anthropon-crstayrodromi-politismon/>

Κατσικοβόρδος Ι., 1988, Το όνομα <<Πρέβεζα>>, στο <<*ΠΡΕΒΕΖΙΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ*>>, τεύχος 18, διαθέσιμο στο < https://preveza.gr/tomos-17-1988/>

Κουρούτζη Α., 28/4/2022, Οι εμπειρίες που αξίζει να ζήσετε στα Σύβοτα, Travel.gr, διαθέσιμο στο < https://www.travel.gr/experiences/oi-empeiries-poy-axizei-na-zisete-sta-a/>

Laundry C., 1998, *Cultural policy in Croatia: from barriers to bridges – Reimagining Croatian cultural policy*, Council of Europe, Strasbourg, διαθέσιμο στο < https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806963f0>

Maritimes.gr, 22/10/2022, Τα σχέδια του ομίλου Γκριμάλντι για τον λιμένα της Ηγουμενίτσας, διαθέσιμο στο < https://maritimes.gr/ta-schedia-toy-omiloy-gkrimalnti-gia-ton-limena-ths-hgoymenitsas/>

Παπαγιάννη Χ., 29/10/2025, Ο Γκριμάλντι τα βρίσκει σκούρα στην Ηγουμενίτσα, The Total Business, διαθέσιμο στο <https://www.thetotalbusiness.com/2025/10/29/o-gkrimalnti-ta-vriskei-skoura-stin-igoumenitsa/ >

Preveza Marine, 14/7/2025, Summer movie nights at the Preveza marina with free entry to all, διαθέσιμο στο < https://www.prevezamarina.com/news/%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%AD%CF%82-%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%AD%CF%82-%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%8D-%CF%83%CE%B9%CE%BD%CE%B5%CE%BC%CE%AC-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%AD%CE%B2%CE%B5%CE%B6%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%8D%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%B7-%CE%B5%CE%AF%CF%83%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%82>

Σχέδιο βιώσιμης αστικής ανάπτυξης για τον Δήμο Ηγουμενίτσας, 2023, διαθέσιμο στο <https://www.dropbox.com/scl/fi/mm8madb2hxmf44f08ub6c/SVAA_Hgoumenitsa.pdf?rlkey=op59hstwdjh2waj6hwafzmgbl&e=2&dl=0 >

Συνεδρίαση Δημοτικού Συμβουλίου Πρέβεζας (πρακτικά), 2024, διαθέσιμο στο < https://www.dimosprevezas.gr/files/apofaseis/ds/2024/91_2024.pdf >

Timeless Italy Travel, 29/9/2018, Swim with Lord Byron in the Bay of Poets, διαθέσιμο στο < https://timelessitaly.wordpress.com/tag/the-byron-cup-swimming-challenge/>

Τομή στην Ενημέρωση, 18/8/2025, Η νύχτα των κεριών έρχεται στο Δημοτικό Ναυτικό Μουσείο Πρέβεζας , διαθέσιμο στο <https://www.tomistinenimerosi.gr/2025/08/%ce%b7-%ce%bd%cf%8d%cf%87%cf%84%ce%b1-%cf%84%cf%89%ce%bd-%ce%ba%ce%b5%cf%81%ce%b9%cf%8e%ce%bd-%ce%ad%cf%81%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b1%ce%b9-%cf%83%cf%84%ce%bf-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba.html >

Τουριστικός οδηγός Περιφερειακής Ενότητας Πρέβεζας, 2025, διαθέσιμο στο <https://tourist-guide.prevezachamber.gr/ >

UNESCO, 2021, Heritage- based city branding in Trogir, διαθέσιμο στο <https://whc.unesco.org/en/canopy/trogir-branding/ >

UNESCO, Portovenere, Cinque Terre and the islands (Palmaria, Tino and Tinetto), διαθέσιμο στο <https://whc.unesco.org/en/list/826/ >

Ypodomes.gr, 28/7/2021, Νέα μαρίνα τουριστικών σκαφών αποκτά η Ηγουμενίτσα, διαθέσιμο στο <https://ypodomes.com/nea-marina-toyristikon-skafon-apokta-i-igoymenitsa/ >

Yoodomes.gr, 3/12/2025Στη Βουλή το θέμα του μάστερ πλαν του λιμένα της Ηγουμενίτσας, διαθέσιμο στο <https://ypodomes.com/sti-voyli-to-thema-toy-master-plan-toy-limena-igoymenitsas/ >

Υπουργείο Πολιτισμού, 12/6/2018, Άρθρο 09 - Θαλάσσιος Τουρισμός, διαθέσιμο στο < https://www.opengov.gr/tourism/?p=1443>

Ιστοσελίδες

Αλιευτικός Τουρισμός, < https://pescatourism.gr>

Always Croatia, < https://alwayscroatia.com>

Δήμος Ηγουμενίτσας, <https://www.google.com/search?client=opera&q=δημοσ+ηγουμενιτσασ&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

Δήμος Πρέβεζας, < https://dimosprevezas.gr>

Δήμος Ρόδου, < https://www.rhodes.gr>

Discover Portovenere, < https://discoverportovenere.com>

Ένωση Λιμένων Ελλάδας, < https://elime.gr>

Epirus Marinas, < https://epirusmarinas.com/el/>

Greek Marinas Association, < https://greek-marinas.gr/el/>

Igoumenitsa Port Authority (ΟΛΗΓ), < https://www.olig.gr/index.php/el/>

Καστρολόγος, < https://www.kastra.eu>

Parko Naturale di Portovenere, < https://www.parconaturaleportovenere.it>

Περιφερειακή Ενώτητα Θεσπρωτίας, < https://www.thesprotia.gr>

Portal Trogir, < https://www.portal-trogir.com>

Syvota Travel, < https://www.sivotatravel.gr>

Travel Preveza, < https://travelpreveza.gr>

Trogir, < https://trogir.hr>

Underwater Museum Croatia, < https://underwatermuseumcroatia.com>

Visit Portovenere, < https://www.visitportovenere.com/en>

Visit Trogir, < https://www.visittrogir.hr/en/tourist>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.